

بى ئىفلە حىا گۈنەھى
وڭارتىكىرنا وى ل سەر ڙيانا مللەتان

نىيىسينا

د. عبد الله بن محمد السدحان

وەرگىيەن
تەحسىن ئىبراھىم دۆسکى

پیشگوتن

حەمد وسویاسى ھەمى بۆ خودى بن، خودايىن ھەمى چىكريا، ئەوھەم داين، وھەردو رى: يَا باش ويا خراب، نيشا مە دان وېرى مە دايىن، وفەرمان ل مە كر ئەم قەستا رىكاكا باش بکەين وسۆز ب خەلاتەكى ب بەدا وى كەسى يىت قەست بکەتى، وئەم ژ قەستكىنال رىكاكا خراب دايىن پاش وگەف ب عەزابەكا دژوار ل وى كەسى كر يىت قەست بکەتى.. حەمد بۆ وى بن وەكى ئەم يىت ژ ھەزى، وصلات وسەلام ل سەر پىغەمبەرى وى يىت خۆشتقى وھلىۋارتى بن، ب گازيا راست دورست بۆ مە هات، وېرى مە دا حەقىي، وئەم ژ ھەمى رېتكىن خوار وقىچ دايىن پاش، سلاف ل وى بن وھەمى ھەقال وپىشەۋانىن وى، وھەر ئېتكى رىكاكا وى بگرت ھندى ئەث دنيا يەھبەت.

خواندەۋانىن ھىئا:

ل وى دەمىز زىنا ماددى يَا مەرۆڤى نوكە گەلهك پىشىكەفتى، وئەم زانستى وتهكەلۆزى ۋە گەھشتىيە ھندەك ددرەجە وپىتكىن ھەر نەدھاتە سەر ھزرا مەرۆڤى بەرى، و د ئەنجام دا زىن ب ساناهى كەفتى، ئەم دىيىن مەرۆڤ ژ لايى رووحى ونەفسى ۋە -ب تايىەتى- يىن گەھشتىيە ھندەك ژۆردايىن گەلهك نزم، حەتا پىتكەكى نىزىكە بىئىشىن: مەرۆڤ يىن گەھشتىيە بەخت رەشىيەكاكا وەسا يال چو دەمەن دىرۆكى مەرۆڤ نەگەھشتىيە، وھەما بەسە بىئىشىن: رەنگە ئەم مەرۆڤىن ل ۋىنى سەدسالا دويىماھىيى ژ زىن عەردى مە ژ بەر زۆردارى وېنى وزدانىا مەرۆغان ھاتىينە

کوشتن، د عهمرئ عهردئ مه همه میئ دا نههاتینه کوشتن، ويئ باوهر
نهکهت هه ما بهس بلا بهرئ خو بدهته هژمارا وان مرؤفان ییئن ب تننی
د هه ردو شهپتن جيمانی دا هاتینه کوشتن، ئهه شهپتن مللته تین
پیشکهفتی پئ رابووین نهکهسى دى!

وده می سوجبەت دئييته سەر ئەگەرین ۋى بەخت ۋەشىيا نوكە ب سەر
مرؤفەنیيە دا هاتى، دېت مرؤفەن شارەزا وبسپور گەلەك ئەگەران بېئىن و
ب پېز كەن، بەلىنى تشتى ژەميان پېت دئييته زېيركەن و ب پشت گوھ قە
لىيدان ئەم ئەترافى بکەين كۆئەۋەن واقعى خراب ئەنجامى دويىكەفتىنا مە
بت ژ خودى، وبمەھمەن وان گونەھان بت يېئن ب شەف ورۇز وقىشارتى
ۋئاشكەرا د ناڭ مە دا دئىنەكىن، نە بهس ھندە.. بەلكى ئەگەر جارەكى
ئىك ژ مە بېئەت: ئەم شەقائى نوكە ئەم تىدا دېزىن ژ بى ئىفلەحىا وان
گونەھانە يېئن د ناڭ مە دا دئىنەكىن گەلەك كەس دى ھەبن لېقىن خو
شۇر كەن و تۈرەنەيان بۇ خو ب گۆتنى وى كەن و بېئەن: گونەھ مەسەلەكە
شەخسييە، ووى چو پەيوهندى ب واقعى مە قە نىنە، وھەما ھوين
تەفسىرېن دىنى دەدەنە ھەمى تىستان!

قىيغا حەتا بۇ مە ئاشكەرا بىت كۆ بى ئىفلەحىا گونەھى -نە ب تننی
ل سەر گونەھكارى، بەلكى ل سەر مللەتان - گەلەكە، وكارتىكىندا وى يَا
خراب زىدە يَا دېزارە، مە ۋىئەم بىرا خويشىك وبرايىن خۆل ۋى بابەتى
گرنگ بىننەن ۋەنەن ۋەنەن ۋەنەن ۋەنەن ۋەنەن ۋەنەن ۋەنەن ۋەنەن ۋەنەن
بەرھەقىكىن ئەوه يَا سەيدايىن دكتۆر (عبد الله بن محمد السدحان) ئى
نثىسى، ژ بەر دەولەمەندىيا وى ب وان بابەتىن تىدا هاتىن د گەل كورتىيا
وى، لەمە خواتى ئەم وى ب چەند دەسكارى فە وەرگىرىپەنە سەر زمانى

کوردی و ل بهر دهستنی خوانده‌دانان بدانین بتو بیرئینان و مفاوه‌رگرت،
هیقیا مه ژ خودایین مهزن ئهود ئهود هیدایه‌تی ب رزقی مه بکمهت، و مه
بکمهته ژ وان کەسان یتین فایدەی ژ وی تشتی دکمن یې ئهود دخوین و گوهه
لە دین..

يا رهبي تو قى كاري بكهينه د تهرازيا خيرىن نشيسيهري ووهركىرى دا
ل وئى رۆزى يى نه مال ونه عەيال چو فايىدەي نەگەھىنتە كەسى، وخدوى
خىردا هەر كەسىكى مەزۇن بکەت يى د ناقبەرا خۇ وخدوى دا دوعايانا خىرى
وقەنجىيى بۆ مە ودهىيابىن مە بکەت، دا بەلكى بەرەكتا وئى بگەھتە مە؛
چونكى دوعايانا مرۆقى موسىلمان ب بەرزىيى قە بۆ برايەكى وى يى دى يَا
قەبۈلىكىرىيە.

وہر گیئر

٢٠٠٨/٢/١٩ دهوك

پیشگوتنا نقيسه‌ري

إن الحمد لله، نحمده، ونستعينه، ونستهديه، ونعود بالله من شرور أنفسنا وسیئات أعمالنا، من يهدى الله فلا مضل له، ومن يضل فلا هادى له، ونصلى ونسلم على نبينا محمد؛ الرحمة الممددة، أرسله الله على حين فترة من الرسل، فهدى به إلى أقوم الطرق وأوضح السبل، ففتح الله به أعيناً عمياً وآذاناً صماً، وقلواً غلفاً، وبعد:

گەلەك جاران خملک گازندى ژ دلىقى، ونمانا بەرەكتى، وودسواس ودودلىيەن كەن، وکو مرۆز ھەمى ب دنيايىن قە دموژىلن، وكمسى ئاگەھە ژ وى گۆتنا خودى نەمایە نموا تىدا ھاتى: ﴿ وَلَا تَحْسِنَ اللَّهُ غَفِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ ﴾ - تو قەت ھزر نەكە كو خودى يىن بىن ئاگەھە ژ وى كارى زۆردار دكەن ﴿ إبراهيم: ٤٢ .

مەيمۇونى كورى ھارۇونى -خودى ژى رازى بت- د مەعنە قى ئايەتى دا دېئىت: (ئەو دلخوشىكىنەكە بۇ وى يىن زۆردارى لى ھاتىيەكىن، وگەفەكە بۇ وى يىن زۆردارىي دكەت).

ھەر وەسا خەلکى بىن ئاگەھە ژ گۆتنا خودى ئەوا تىدا ھاتى: ﴿ وَمَا أَصَبَّكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبْتُ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ﴾ - چو موصىبەت ب سەرى ھەوھە نەھاتىنە ئەگەر ژ بەر كەدا دەستى ھەوھە نەبت، وخودى ھەوھە ب گەلەكان عەفى دكەت ژى ﴿ الشورى: ٣٠ .

ئېبراهىمى كورى ئەدەھەمى -خودى رەھمى پى بىھت- دېئىت: (ئەم ژ خەلکى بەحەشتى بووين ب كىنا گونەھى ئېلىسى ئەم ژى ئىنائىنەدر،

ویا فهره ل سهر گونه‌هکاری کو ئهو چو تامى ژ ژيارا خۆ نبەت حەتا
جارەکا دى بزقىتە وەلاتى خۆ).

ۋەھەمى بەلا و گرفتاري بەرھەمى گونەھانە، وئەنچامى بى
ئىفلەحىا وانە، خودايى مەزن دېيىت: ﴿أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ﴾
مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ﴾ - ئەرى ما ئەم مۇسلمانان دى وەكى تاوانباران
لى كەين، هەوھە چىيە هوين چاوا حوكىمى دەكەن﴾ (القلم: ٣٥-٣٦).

و خودايى مەزن دېيىت: ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ أَجْتَرَحُوا أَلِسْسَيَّاتِ أَنَّنَجَعَلَهُمْ
كَالَّذِينَ ءامَنُوا وَعَمِلُوا أَلصَلِحَاتِ سَوَاءً مَحِيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾
- يان ئەھوين خرابى كرین ھزر دەكەن كو ئەم دى وان وەكى وان لى كەين
يىين باوهرى ئىنایا و چاكى كرین، و كو ئەم ل دنيايىن وئاخىرتى دى وان
ئىنинە رېزەكتى؟ پىسە حوكىمە ئەو دەكەن كو باش و خرابان دئيننە رېزەكتى﴾
(الجائىيە: ٢١).

ودېيىت: ﴿أَمَنَّا جَعْلُ الَّذِينَ ءامَنُوا وَعَمِلُوا أَلصَلِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي
الْأَرْضِ أَمْ نَجَعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفَجَارِ﴾ - ئەرى ما ئەم دى وان يىين باوهرى
ئىنایا و چاكى كرین وەكى وان لى كەين يىين د عەردى دا دخراپكار، يان ئەم
خودانىت تەقوايى يىين خودان باوهىر وەكى كافرین سەرداقچوو دى لى كەين؟﴾
(ص: ٢٨).

ۋەگەرا گونەھى - وەكى (شيخ الإسلام) ودى ژى رزى بىت دېيىت -
ئەوھە (خودانى گونەھى غەفلەت و شەھوەت - كو هيچىنى خرابىيىيە - وى
دەهازۇن، خودى دېيىت: ﴿وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَنَهُ
وَكَانَ أَمْرَهُ فُرُطًا﴾ - و تو گوھدارىيَا وى نەكە يىن مە دلى وى ژ زكىرى

خۆ بى ئاگەھە كرى، ووئى دلچوونىئين خۆ ب سەر گۇھدارىبىا خودايىن خۆ ئىخستىن، وكارى ئىھەمى زەعييپۇون و تىيچوون بۇويە » (الكمف: ٢٨) وھەوايىت نەفسى ئەگەر نەزانىن د گەل دا نەبت بەرى خودانى نادەته كرنا خرابىييان، ئەگەر نە ئەو كەسى ل دويىش ھەوايىت نەفسى ژى دېت دەمەن دزانت ئەف كاره زيانە كا ئاشكەرا دى گەھينتىن ئەو ب تېيىعەتنى خۆ دى خۆ ژى دەته پاش، ژ بەر قى ئېكىن صەحابىييان دگوت: ھەچىي بى ئەمرىبىا خودى بکەت ئەو يىن نەزانە).

بەللى نەزانىبىا قى ھەزارى بۆ وى نابتە هيچەت كو ئەو گۈنەھەن بکەت؛ چۈنكى ھەر كەسەكى بشىيت خۆ فېر بکەت و د گەل ھندى ژى خۆ فيز نەكەت ئەمۇي چو هيچەت نابن، ۋېجا يا فەرە ل سەر مەرۆقى عەقلدار كو ھازرا خۆ د دۈماھىبىا كارى خۆ دا كەت و بىزانت كانى گۈنەھەن چەند يَا كورە و چ بى ئىفلەھىي دىنتە رېتكا وى ل دنیاين و ئاخىرەتى، خودى مە بىارىزىت، ويا فەرە ل سەر وى بەرى ئەو گۈنەھەن بکەت ئەو ھازرا خۆ بکەت كانى ئەو بى ئەمرىبىا كى دكەت؟ نى ئەو يىن بى ئەمرىبىا مەلکى ھەمى مەلکان دكەت كو خودى يە!

بىلالى كورى سەعدى -خودى ژى رازى بت- دگوت: (بەرى خۆ نەدە بچوپىكىبىا گۈنەھەن، بەللى بەرى خۆ بەدە مەزنىبىا وى يىن تو بى ئەمرىبىا وى دكەي).

وتشتى بەرى من دايە نقىسىينا قى ۋەكۆلىنى ئەو سىتىيە يَا -مخابن- ل نك گەلەك موسىمانان ھەى د دەر حەقا كرنا گۈنەھان دا، ژ بەر وى ھازرا ل نك وان ھەى كو ھەما تۈرەكىن و ئىستىغىارا ب ئەزمانى ب تىننى تىيرا ھندى ھەيە كو گۈنەھېيەن وان ژى بېت!

ئىن قەيىم -خودى رىزى رازى بىت- دېيىزت: (گونهھ بىرىن، ودبىت بىرىنەك
ھەبت خودانى خۆ بىكۈزت).

و ب پاستى ئەو تۆپەيا ھەما ب ناچى تۆپە بىت بەس نىنە، بەلكى
تۆپەيەكە ز پاستى يى پېتىقىيە، ئەو تۆپەيا پەشىمانى و ترس و ئىستغفار كرنا
بەردەوام د گەل دا بىت، د گەل كرنا كاربىن قەنج وباش حەتا ئەم بىينە
ز وان يىتىن رىزگار دىن و نىزىكى خودى دىن.. خودايى مەزىن دېيىزت: ﴿ إِلَّا
مَنْ تَابَ وَأَمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَلِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتِهِنَّ وَكَانَ اللَّهُ
غَفُورًا رَّحِيمًا ﴾ - ئەو تى نەبت يىن تۆپە بىكەت و باودەرىي بىنت و كارەكى
چاك بىكەت، ئەوان خودى گونەھىن وان دگوهۇن وباشىيان دەدتى، خودى
گونهھ ژىبىرى دلىقان بۇويە ﴿ (الفرقان: ٧٠).

ودېيىزت: ﴿ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَلِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا ﴾ - وەم
ئىكىن تۆپە بىكەت، وچاكىيەن بىكەت، ئەوە يىن ب دورىتى تۆپە دەكت و
ل خودى دزقىت ﴿ (الفرقان: ٧١).

قىيجا ئەى برايىن موسىلمان: ئەگەر نەفسا تە بەرى تە دا گونەھى، و تە
هزرا خۆ تىدا كر، ودىنى چوو كرنا وى، تو بىرا خۆل وى بىن ئىفلەھىنى
بىنەقە يى د ۋىن قەتكۈلىنى دا هاتى، وتو بىرا خۆل مەزىيىا خودايىن خۆ
بىنەقە، و ل وان قەنجىيان رى يىتىن وى د گەل تە كرین، وى ساخى
وسلامەتى يى دايە تە، وئەگەر وى قەنجى ب وى د گەل تە نەكريا تو
نەدشىيات خۆشىيەن ب وى گونەھى بىمەي يى تە كرى، ودبىت تو نەشىيى
بگەھىيى، وتو برايىن من ھەقسىنگىيى د ناشىمەرا كاران دا بىكە، چونكى
ئەم خۆشىيىا چەند دەليقەيانە، من هيقييە تو هزرا تەعلاتىيا زىبارىي د گەل
دا بىكەي، وچو خىير د وى خۆشىيى دا نىنە يى دويمەھىيىا وى ئاگر بىت.

دوعا وداخوازا من ژ خودى ئەو من وته ژ عەمى نەخۆشىيابان
بپارىزت.

يا رەبىي تو ھېقىيەن من ب ج بىنه، وكارىن مە د ھەمى حالەتان دا
جوان بکە، وتو پىيغەمەت گەھشتىنا رازىبۈونا خۆ ۋېكىيەن مە ب ساناهى
بىيغە، وېھرىن مە بىدەنە خېرىن، وتول دنيايىن وئاخۇرتى باشىيەن بىدەمە،
ومە ژ عەزابا ئاڭرى بپارىزە، ب رەحما خۆ.

نېيىسەر

ڪڪسپيٽا گونه‌ها

* نئگهدين گونه‌ها بن نهمربيا خودي بن ل عهسمانى هائينه گرن: ^(۱)

ئهو حهسويدى بwoo يا ئبلىسى ب ئادەمى - سلاف لى بن - برى دەمى
وى فەرمانا خودى ب جە نەئىناي، و ژ بەر خۆمەزىنگەن ودفن بلندىيئ ئەو
بۆ ئادەمى نەچۈرييە سوجۇودى.

پاشى گونه‌دا د دويىق دا ئهو بwoo دەمى ئادەمى وەمەوايىن - ب ھاندانى
ئبلىسى لەعنەتى - ژ وى دارى خوارى ياخودى ئەو ژ خوارنا وى دايىنە
پاش، پاشى وان تۆبەكەر خودى تۆبەيا وان قەبوبىلكر؛ چونكى (ھىلانا
ئەملى ل نك خودى مەزىنترە ژ كرنا نەھىيىن، ونمەھىيىا ئادەمى ژ خوارنا
دارى ھاتەكەن ووى ئهو خوار، ۋېچىخا خودى تۆبەيا وقەبوبىلكر، وئبلىسى
ئەملى لى ھاتەكەن كە ئەو بۆ ئادەمى بچىتە سوجۇودى بەلىنى وى ئەو نەكەر
لەم تۆبەيا نەھاتە قەبوبىلكرن^(۲)؛ چونكى گونه‌ها كرنا نەھىيىن پتر جاران
ژ بەر ھەوجەيى وشەھوھەتنى چى دېت، وگونه‌ها ھىلانا ئەملى پتر جاران

(۱) أدب الدنيا والدين للماوردي، ۲۶۰.

(۲) وەھما وى ھەر تۆبە نەكربىو لەم تۆبەيا وى قەبوبىل نەبwoo، ئەگەر نە خودى
تۆبەوەرگەرى دلۋانە، وئەو ب خۆ دېيىشت: (وَإِنَّى لَعَفَّاً لِمَنْ تَابَ وَأَمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ
آهَتَدَ) ^{AT} ئەز گونەھ زېرم بۆ ھەر كەسەكىن تۆبە بکەت وباودىرىن بىنىت
وچاكىيەن بکەت پاشى بىتتە سەر ھىدايەتنى.

ژ بەر خۆمەزىكىن ودفن بلندىيى چى دېت، ئەھۋى هندى زەررەيەكى
ژ خۆمەزىكىنى د دلى دا ھېت ئەو ناچته بەحەشتىن، ئەھۇ كەسى ل سەر
تمۇھىدى بىرەت دېچتە بەحەشتىن ئەگەر خۆ زنا يان دزى ژى كىت).^(۱)
مەعنა: ھەر كەسەكى تىشتنەكى ژ ئەمرى خودى بەھىلت وەكى نېيىشىن،
بىن گومان بىن ل سەر خەطەرەكە مەزن.

قىيىجا كارتىيىكىندا گونەها ئادەمىي وەھووايىن ل سەر دووندەها وان چبۇو؟
د حەدیسەكى دا يَا ئەبۇو ھورەيرە ژ پىيغەمبەرى - سلاپ لىنى بن-
قەگوھىيىزت ھاتىيىه: «لولا حوا، لم تخن أنسى زوجها الدهر - ئەگەر
ھمۇوا نەبا ژنەكىن چو جاران خيانەت ل زەلامى خۆ نەدەك»^(۲) يەعني:
ھمۇوايىن خيانەت ل ئادەمىي كر دەمىي بەرى وى دايىھ بىن ئەمرىي و خوارنا
ژ دارى ل بەر وى شىرىن كرى، قىيىجا ژ بەر بىن ئىفلەھىيا گونەھىن ئەف رەھە
ژ وى گەھىشتە كچىن وى ژى، وەھىسەد ب خيانەتى ل ۋىئىز زنا نىنە.
و د حەدیسەكا دى دا يَا ئەبۇو ھورەيرە ژ پىيغەمبەرى - سلاپ لىنى بن-
قەدگوھىيىزت ھاتىيىه: «دەمى خودى ئادەم ئافراندى پشتا وى ۋەمالى،
ئىنا ھەر رەھكە ئەو دى دووندەها وى دا ئافرينت حەتا رۆژا قيامەتى
ژ پشتا وى كەفت، ووى گەشاتىيىك ژ رۇناھىيى كرە د ئەنپىيا ھەر
مەرۆقەكى دا، پاشى وى ئەمۇ بۆ ئادەمىي پېشچاڭ كرن، ئادەمىي گۆت: يَا
رەببى! ئەقە كىنە؟ وى گۆت: ئەو دووندەها تەنە، ئىنا ئادەمىي زەلامەك
وان دىيت كەيىفا وى ب وى گەشاتىيى ھات يَا ل ناقچاقيىن وى ھەى، وى
گۆت: يَا رەببى ئەقە كىيە؟ وى گۆت: ئەقە زەلامەكە ژ ئۆممەتىن

(۱) الفوائد لابن القيم، ۲۰۵.

(۲) موسلم قىيى حەدیسەنى قەدگوھىيىزت.

دویماهییت بیتن دووندها ته دبیژنی: داود، ئاده‌می گوت: يا رهبی ته چەند عەمر بۆ وى دانایيە؟ گوت: شیست سال، ئاده‌می گوت: يا رهبی چل سالان ژ عەمرى من زى بدانە سەر عەمرى وى، ودەمی عەمرى ئاده‌می ب دویماھی هاتى ملياکەتنى مرنى هاتى وى گوت: ما ھیشتا چل سال ژ عەمرى من نەماينە؟ وى گوت: ما تە ئەو نەداينە كورى خۇ داودى؟ گوت: قىيجا ئاده‌می حاشاتى كر لەو دووندها وى زى حاشاتى كر، وئادەم خەلمەت بۇو قىيجا دووندها وى زى خەلمەت بۇو ﴿١﴾.

وژبىركىن ئاده‌می ئەو بۇو وى ژبىركىن نەھى ل وى ھاتبۇو كرن ئەو ژ دارى بخوت، و ژ بەر بى ئىفلەحىا گونەھى دووندەها وى زى دا ب وى ۋە، وئەو وزنکا وى خەلمەت بۇون و ژ دارى خوار، قىيجا ژ بەر بى ئىفلەحىا گونەھى دووندەها وان زى د خەلمەتى دا دا ب وان ۋە، وئاده‌می حاشاتى ل هندى كر دەمى وى هندەك ژ عەمرى خۇ دايە كورى خۇ داودى، ئىنا ژ بەر بى ئىفلەحىا ئەق چەند گەھشته دووندەها وى زى.

* ئىڭەمین گونەها بن نەمەريا خودى بن ل عەردى ھائىيە كەن: ﴿٢﴾

ئەو حمسىدى بۇو يا قابىلى ب برايسى خۆ ھابىلى برى حتا وى ئەو كوشتى، د وى حەدىسى دا يا عەبدىلاھى كورى مەسعودى ژ پىغەمبەرى - سلاف لىنى بن - قەدگوھېزت، هاتىيە: ﴿ما من نفس تقتل ظلماً إلا كان على ابن آدم الأول كفلا منه، ذلك بأنه أول من سن القتل - هر

(١) ترمذى قەدگوھېزت.

(٢) أدب الدنيا والدين للماوردي، ٢٦٠.

نەفسەکا ب زۆردارى بىتە كوشتن بارەك ژى د ستوبىنى كورى ئادەمى يىن
ئىكىن دايىه؛ چونكى ئەو ئىكەمىن كەسە كوشتن كرى ^(۱).

قىيغا هەر مروقەكى ب زۆردارى بىتە كوشتن هندەك گونەها وى د
ستوبىنى قابىلى دايىه، ئەقە ژ بەر بىن ئىفلەحىا گونەھى.

ناشبرا ئىكەن
ئەكەرەن كۈونەھەن

هژماردکا ئەگەر وپالدەران ھەنە مروققى بەر ب كىندا گونەھى قە دېمەن، بەللى ئەو ئەگەر ھەمى بۆ سى تىستان دزقىن، وئەمە ھەر سى تىشت وەكى ئىبن قەييم) - خودى ئىزى رازى بت- دېبىزت ئەقەنە: يَا ئىيىكى: دەمىن دل ب ئىيىكى دى ژىلى خودى قە دئىتە گرىيدان، وئەقە سەرى دكىشته شركى.

یا دووئی: گوهداریبا هیزا غهزبی، وئهقہ سهربی دکیشته زۆرداریبی.
یا سیئی: گوهداریبا هیزا شەھوەت دلچوونان، وئهقہ سهربی دکیشته
کرنا فاحیشە وکریتییان.

وگر تدانا دلى ب ئىكى دى قه زىلى خودى گونهها ژ هەمبيى مەزنتىر ياي
پىتىھە دئييته شكه وکو مرؤۋە خودايىھەكى دى زىلى خودى بنياست دوغايان
زىھى بىكتە. وگونهها مەزنتىر يا گوهدانما ھېيزا غەزەبى بھرى خودانى ددهتى
كوشتنە. وگونهها مەزنتىر يا ب گوهدانما ھېيزا شەھوەت دلچۈونان قه
دئييەت كرنا زنايىتىيە.. و ژ بھر قىن چەندىخ خودايى مەزن ئەف هەر سىيە
د ئىك ئايەتى دا كۆمكىرنە دەمىن دېيىشەت: ﴿ وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَّا هَا
ءَآخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَرْتَنُونَ وَمَنْ يَقْعُلْ ذَلِكَ
يُلْقَى أَنَّامًا ﴾ - وئەمۇين زىلى خودى دوغايان ژ كەسى دى ناكەن، ووئى
نەفسى ناكۇژن يا خودى كوشتنا وي حەرامكىرى وەسا تى نەبت ئەو وي

تشتی بکهت کو خۆ پى هېزىشى كوشتنى بکهت، وئەو زناسىي ناكەن،
وھەچىيى تىشىكى ژ قان گونەھان بکهت دى گەھتە جزايسى خۆ》
(الفرقان: 68).

وئەف ھەر سى گونەھە ئېك يا دى دكىشىت، شركى زۆردارى
وفاھىشە پېقە دئىن، كانىن چاوا تەھۋىد وان ژ خودانى خۆ دەدەتە
پاش).^(۱)

و ب راستى ئەقەيە يا كود واقعى مە دا چىبۈسى، وەكى بى باورى
ل سەر سەتىيەن مۇسلمانان زال بۇوین بىيى ئەو رەھمەن پى بىھن يان دلى
خۆ پى بسۋۇزنى، ونېزىكە تە گوھ لىت نەبت كارەساتەك ل ھەمى لاين
جيھانى روى بەدت ئەگەر پىشكەكا مەزن ژ قان ھەر سى تىشتىن بۇرۇن يا
مۇسلمانان نەبت، ئەقە ھەمى ژ بەر بى ئىفلەھىيا گونەھان. خودى مە
بپارىزت.

---

(۱) الفوائد لابن القيم، ۱۳۸-۱۳۹، ب دەسڪارىيەكى كورت فە.

نَافِرَا

کارتیکرنا گونه ھیں ک ملaltein بوریں کا

یوسف سلائف لئے بن:

حمسه‌ن دیېړت: پېغه‌مبه‌ری سلاڻ لئن بن گوت: **﴿ رحم الله يوسف لولا كلمته ما لبٹ في السجن طول ما لبٹ، قوله: اذكرني عند ربک ﴾** یعنی: خودی ره‌حمی ب یووسفی بېهت ئه‌گهر ڙ بهر ڦن گوتنا وی نه‌بایه، ده‌من وی گوتیبیه هه‌فالن خو د سجنی څه: به‌حسنی من ل نک مه‌لکی بکه.. ئو هند نه‌دما د سجنی څه هندی مای. و ده‌من حمسه‌نی ئه‌څ حمديسه فه‌دگوهاست دکره گری و د گوت: و ئه‌م ده‌من نه‌خوشیبیه ک دگه‌هته مه ئه‌م ههورین خو د گه‌هینینه خه‌لکی!^(۱)

(١) الزهد للإمام أحمد، ١٠٣، وشيخ الإسلام ثبن تهيمييه ددمى ثنى گوتنا يووسفي فمددگوهیزت دیېرت: مەعناتا ثنى گوتنا وي ئەو نىنە وي خۇنەھىلە بولۇ بەيقييىخ خودى ئە، نە.. چونكى وي گۆت: (إن الحكم إلا لله) حۆكم هەما بۆ خودى يە، وئەف گوتنا وي وەكى وي گوتنا وي يَا دېيىھ دەممى گۆتتىيە مەلکى: خىنەيەتىن مصرى بکە دەدەستىين من دا، ئەف داخوازا وي بۆ مەزىني ژ بەر مەصلحەتەكا دېيى بولۇ يَا دەزى تەۋەككۈلى نەبۇو ونە ژ وي خۇستىنى بولۇ يَا شىيعەتى ئەم ژى دانە پاش، وئەف داخوازا وي ژ وي ھەقالى ھەما بۆ ھەندى بولۇ مەلک حالى وي بىزانت؛ دا ل حەقىيەن بگەرييەت، ئەگەر نە يووسف ژ ھەمى مەرزاڭان موکمەر بولۇ. بىزىنە: الفتاوى ١١٤-١١٣/١٥، ب دەسکارى ئە.

* برايٽن يووسفى دووندەها وان ڙ نسائييليان:

وسمه رهاتييا وان د گهل برايٽن وان يووسفى - سلاف لئى بن - د قورئاني
دا يا ئاشكمرائيه، دهمى وان گوتى: **﴿أَحَبُّ إِلَيْنَا مِنْهُ﴾** بائى مه پتر
همز ڙ يووسفى ڙ مه، فيجا ڙ بهر ڦئى چهندي وان حهسويدى پئى بر،
وئهف حهسويدى وزکرهشى ڙ وان هاته ڦهگوهاستن بڙ دووندەها وان ڙى.
ودهمى وان بهحسى بنiamينى كرى وگوتى: **﴿إِنَّ يَسْرِقُ فَقَدْ سَرَقَ أَخْ لَهُمْ مِنْ قَبْلٍ﴾** ڻهگهر نهو دزىئى بكمت برايه کى وى ڙى بهرئ دزىيەك كريبو،
ومه خسدها وان پئى يووسف بوبو، فيجا ئهف بئى بهختى ودرهونى ڙ وان بو
دووندەها وان ڙى هاته ڦهگوهاستن.

و ڙ بهر بئى ئيفله حيا گوتنا وان بو ئيٽك ودو: **﴿أَقْتُلُوا يُوسُفَ﴾**
هوبن يووسفى بکوزن، سالوخه تى حه زكرنا ب جهئيانا وان بو
مه صلحه تىين وان ئهگهر خۆ ب رېكا كوشتنا كمه سه كى بئى گونهه ڙى بت،
ل نك وان پهيدابوو، وئهف سالوخه تى كريت ڙ وان بو دووندەها وان ڙى
هاته ڦهگوهاستن.

و ڙ بهر گوتنا وان: **﴿وَنَحْفَظُ أَخَانَا وَنَزَدَ أُكَيْلَ بَعِيرٍ﴾** ٿيانا مالي
ل نك وان دووندەها وان پهيدابوو.

وئهف سالوخه تىين پيس ييٽن کو ڙ بئى ئيفله حيا گونهه هيٽن برايٽن
يووسفى وگوتتىين وان ييٽن خراب ل نك وان پهيدابووين، مانه د ناف وان
دا، و ڙ وان بو عهیال دووندەها وان ڙى هاتنه ڦهگوهاستن.. ووهکى ئهه
دزانين ئمو پشتى هنگى ل مصرى ئاكنجبيوون، پاشى پشتى ددهمه کى ئمو
كهفته ڙيئر حوكمى فيرعيهونى ووي ب دژوارى سهرهدرى د گهل وان کر،
وههمى رهنجيئن روپرهشى وشهرمزارىي ئينانه سهرهئ وان، کورپن وان

کوشن؛ دا دوونددها وان زیده نهبت، وکچین وان بـو رهزلی و خدامینې
هیلانه ساخ.

پاشی خودی پیغه مبهروئ خـو موسـا - سـلاف لـتـ بنـ هـنـارتـ؛ دـا ئـهـو
ئـسـرـائـیـلـیـانـ ژـ وـیـ شـهـرـمـازـیـنـ دـهـبـیـخـتـ، وـسـهـرـهـاتـیـهـ کـاـ درـیـشـ وـعـهـجـیـبـ
دـهـسـتـ پـیـنـ کـهـتـ، لـ سـهـرـیـ خـودـیـ بـهـحـسـنـیـ وـیـ قـهـدـرـ وـبـهـایـ دـکـهـتـ یـئـیـ وـیـ
دـایـهـ وـانـ دـهـمـیـ دـبـیـرـتـ: ﴿يَأَيُّهُنَّ إِسْرَاءِيلَ أَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيْكُمْ
وَأَنْتُ فَضَّلُّتُكُمْ عَلَى الْعَلَمِينَ﴾ (البقره: ٤٧) یـهـعنـیـ: ئـهـیـ دـوـنـدـدـهـاـ
یـهـعـقـوـبـیـ قـهـنـجـیـیـنـ منـ دـگـهـلـ هـهـوـهـ کـرـیـنـ لـ بـیـرـاـ خـوـ بـیـنـ، وـسـوـیـاسـیـیـاـ
منـ سـهـرـاـ بـکـهـنـ، وـ لـ بـیـرـاـ خـوـ بـیـنـ کـوـ منـ هوـبـنـ ژـ خـهـلـکـنـ سـهـرـدـهـمـیـ هـهـوـهـ
هـهـمـیـیـانـ چـیـتـرـ لـتـ کـرـبـوـنـ. وـئـهـفـ چـیـتـرـ لـیـکـرـنـ وـانـ بـ هـنـارتـنـاـ گـهـلـهـکـ
پـیـغـهـمـبـهـرـانـ بـوـوـ دـ نـافـ وـانـ دـاـ، وـ بـ وـانـ نـعـمـهـتـانـ بـوـوـ یـئـنـ وـیـ
تاـیـیـهـتـ دـایـنـهـ وـانـ، وـخـنـدـقـانـدـنـاـ نـهـیـارـیـ وـانـ فـیـرـعـهـوـنـیـ بـوـوـ دـ وـیـ
دـهـرـیـاـیـنـ دـاـ یـاـ ئـهـوـ ژـیـ دـهـرـیـاـسـ بـوـوـیـنـ.

وـ دـ گـهـلـ وـیـ قـهـدـرـگـرـتـنـیـ وـانـ، وـ ژـ بـهـرـ حـمـزـیـکـرـنـاـ وـانـ بـوـ مـالـیـ
بـهـرـیـ ئـهـوـ ژـ مـصـرـیـ دـهـرـکـهـقـنـ رـابـوـونـ زـیـرـ وـزـینـهـتـیـ مـصـرـیـاـنـ دـزـیـ وـ
دـ گـهـلـ خـوـ بـرـ، وـیـاـ ژـ فـنـیـ ژـیـ خـرـابـیـرـ ئـهـوـ بـوـوـ پـشـتـیـ ئـمـوـ ژـ ئـاـفـیـ
دـهـرـیـاـسـ بـوـوـیـنـ رـابـوـونـ گـوـلـکـهـکـ ژـ زـیـرـیـ چـیـکـرـنـ وـپـهـرـیـستـنـ بـوـ کـرـ دـهـمـیـ
مـوـسـاـ چـوـوـیـهـ ژـقـانـیـ خـوـدـاـیـیـ خـوـ! ئـیـنـاـ غـهـزـهـبـاـ خـوـدـیـ بـ سـمـرـ وـانـ وـانـ
داـ هـاـتـ ژـ بـهـرـ بـیـ ئـیـفـلـهـ حـیـاـ گـونـهـهـیـ حـهـتـاـ رـوـژـاـ قـیـامـهـتـیـ، خـوـدـانـ باـوـهـرـ
تـیـ نـهـبـنـ ژـ وـانـ، خـوـدـیـ دـبـیـتـ: ﴿وَأَشْرِبُوا فـِي قـُلـوـبـهـمـ الـعـجـلـ بـكـفـرـهـمـ﴾
(البقره: ٩٣) چـونـکـیـ قـیـاـنـاـ پـهـرـسـتـنـاـ گـوـلـکـنـ دـ دـلـیـنـ وـانـ دـاـ گـهـرـیـاـ بـوـ ژـ بـهـرـ

ب نافد اچوونا وان د ناث کوفری دا، وچونکی گۆلک ژ زیپری هاتبوو
چیکرن، قیانا زیپری ما د دلین وان دا، لەو حەتا قى گاشى ژى ئەم
دېيىن خودانىن سەرمال وېنقىن مەزىن ھەمى ژ جوھيانه.
و ژ سالۇخەتىين وان يېئن كريت ونهباش: سەرەقى، ونەگوھدارى،
وبى ئەمرىيىا پىغەمبەرانە.

و ژ نموونەيان ل سەر قى چەندى: دەمى فەرمان ل وان ھاتىيەكىن
كۆئەو ب سوجىدە قە ژ دەرگەھى بىبورن دوغايان بىكەن وېيىشنى: يَا
رەببى گۈنەھىيىن مە بۆ مە ژى بىبە؛ دا گۈنەھىيىن وان بۆ بىنە ژىپىن
و خودى تۆيا وان قەبۈيل بىكەت، وان ترانە بۆ خۆب قى ئەمرى
پىغەمبەرى خۆكەر وئەو گۆتن گوهاپت يَا فەرمان پى ل وان
ھاتىيەكىن، وەكى ئايەتەك دېيىشت: ﴿فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرًا
الَّذِي قِيلَ لَهُمْ﴾ (الأعراف: ١٦٤).

ھەر وەسا دەمى فەرمان ب كوشتنا چىلەكىن ل وان ھاتىيەكىن،
وەكى خودايىن مەزىن د ئايەتەكىن دا دېيىشت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذَبَّحُوا
بَقْرَةً﴾ (البقرة: ٦٧) ۋېيجا وان دەست دا ھەقىرىيەن وزۇي ب زوى
فەرمانا پىغەمبەرى خۆب جە نەئىنا، ئىينا ژ بى ئىفلەحىا قى كارى
وان خودى مەسەلە ل وان شداند، وئەڭ شداندىنا ھە بۆ دووندەها وان
ژى ھاتە ۋەگوھاستن.

و ژ نموونەيان ل سەر قى چەندى سەرھاتىيىا خودانىن شەنبىيى،
دەمى فەرمانلىقى ھاتىيەكىن ئەو شەنبىيى نەچنە راڭى قىچىدا وان بەرى
ھنگى تۆر ۋەددان وئىكشەنبىي دچوون، ماسى دئىنانە دەر، و ژ بەر

قى فېيلبارىيىا وان وكارى وان يى خراب خودى خەسف ل وان كر وئەو
كىنه مەيموبىنگ وبەراز.

ھەر وەسا سەرھاتىيىا زادى بەحەشتى ئەھۋى بۇ وان ژ عەسمانى
دەتە خوارى (گەزۆ وگۆشتى تەيران) ئەھۋى مەرۆف ژى تىير نەبەت؛
چونكى ژ زادى بەحەشتى بۇو، بەلىنى ژ بەر سەرپەقىيىا ئىسرائىيليان
وتبعەتى وان يى خوار وقىچ، وان ژ مۇوساي - سلافلىنى بن-
خواست ئەھۋى دوغا يى بۇ وان ژ خودى بکەت كو ھندەك خوارنا عەردى
بەدەتە وان وەكى ترۆزى و باقلەك و نىيسىك و پىيغەزان، وان تىشتى باشتى
ھېيلا وداخوازا تىشتەكى دى يى بىن بەها كر، قىيىجا ژ بەر بىن ئىفلەھىيىا
قى ئۈنەھە وان خودى ئەھۋى ل عەردى مصرى دانان و شەرمىزارى دانا
سەر وان، وئەھۋى ب غەزەبا خودى قە قەگەپىيان، وئەھۋى چەندە د جىلىتىن
پاشتى وان ژى دا ما، ئەھۋىن ب سەر حەقىيى هەل نەبۈوين.

و ژ بىن ئىفلەھىيىا ئۈنەھە ل سەر وان ئەھۋى بۇو خودى فەرمان ل وان
كىريوو ئەھۋى زادى هەل نەگەن، وەنگى زاد خراب نەدبۇو ئەگەر دەمەكى
درېيىز ژى مابا، بەلىنى وان ژ بەر پەكدارى و سەرپەقىيىا خۆئەھ فەرمانە
ب جە- نەئىنا وزادى ھلگەرت، قىيىجا ژ بەر بىن ئىفلەھىيى كارى وان زاد
خراب بۇو و گەنلى بۇو.

ئەبۇو ھورەپە - خودى ژى رازى بىت- دېيىزت: پىيغەمبەرى - سلافلىنى
لىنى بن- گۆت: ﴿لولا بنو إِسْرَائِيلَ لَمْ يَخْبُثْ وَلَمْ يَخْنُزْ طَعَامَ - ئەگەر

---

(۱) وئەگەر ژ بەر ھندى نەبا نوکە مەھەوجەيى ب ئامىرەتىيىن تەزادنا خوارنى
نەدبۇو، وئەقە دېتە دېرۋەكا دەسىپىتىكا پەيدابۇونا وان جەراڭىمىيىن ل ھەوا دېن.

ژ بەر ئىرائىلىيان نەبا خوارنەك خراب نەبۇو وگۆشت گەنى
نەدبۇو ^(١).

* بن ئىفلەحىا فىرعەونى ل سەر وى وېنەمال وزەبانىيىن وى:

ئەو بۇ لهۇنەت د دىنايىن دا ل وان ھاتەرن: « وَحَاقَ بِئَالِ قِرْعَوْنَ سُوءُ
الْعَذَابِ » (غافر: ٤٥) خۆ خزىنە وگۆرىن وى زى ژ لەعنەتى پاراستى
نەمان، وەمەر ئىككىنىيىك بىت بىن ئىفەحىا وئى لەعنەتى زى دىگرت ^(٢)،
ئەق بىن ئىفەحىا خەلکى ناۋى: (لەعنەتا فىرعەونان) ل سەر دانايى! و
ل ئاخىرەتى زى عەزابەكا دىۋار دى گەھتە وان: « وَيَوْمَ تَقُومُ الْسَّاعَةُ أَدْخِلُوا
ءَالِ قِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ » (غافر: ٤٦).

---

(١) مختصر صحيح مسلم للمنذري، تحقيق الألباني، رمانا حمدىسىنى، ٨٦٤، پ: ٢١٩.

(٢) يەعنى: لەعنەتا خودى، وەكى نايەت دېيىت: « وَأَتَبَعَنَاهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً
وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ » (القصص: ٤٢) نە وەكى زانايىن شوينواران ژ درو دېيىشنى كە
فىرعەونان ھندەك طەلاسم يېن دانايىن سەر ملک و خزىنە و قەبرىن خۆ، وەھچىنى
نېزىك بىت لەعنەتا فىرعەونى دى زى گرت، وئەو نېيسىنین ھىرۈگۈلۈنى يېن كۆ
ھاتىنە دىتن ئەمۇ ژ لايىن ھندەك كەسىن پاشتى وان يېن ھاتىنە نېيسىن يېن كۆ ژ
بەر لەعنەتا خودى نەشىيان وان خزىنەيان ب دەست خۆ يېخن. و تاشتى ئىن گۇتنى
مسۆگەر دىكەت گۆتنىا پىغەمبەرىيە سلاڭ لىنى بن دەمىن دېيىت: (ھوين نەچنە
جەپىن ۋان يېن عەزاب لىنى ھاتىيەكەن ئەگەر ھوين ب گىرى نەبن، و ئەگەر ھوين ب
گىرى نەبىنەچنە جەپىن وان نەكۆ ئەمۇ ب سەرىن ھەمە بىت يَا ب سەرىن وان ھاتى)
ئىمام ئەممە شەدگوھىيەت، وەرمان ل پىغەمبەرى ھاتەكەن ئەمۇ ل نەپالا (محسر)
ل عەردەفى لەزى بىكەت؛ چونكى خودى ئەبرەھەم خەداوانين فيلى ل وېرى بىرۇونە
ھىلاڭى.

* مللته‌تین صالح و شوعله‌بیب و همود و نووه و لولوطی:

ئەقە ئەو مللەت بۇون يېن ب قىيىشىن وھەبائى و خندقاندىنى و بەرلى
باراندىنا ژ عەسمانى ھاتىنە تىپىن، و ژ بى ئىفلە حىا گونەھى: جەتىن وان
نائىنە ئاقەدانكىن، و ئاف ژ بىرىتىن وان نائىتىھە فەخوارن، وزانىن
و پىشكەفتىنَا وان د چىابان پا ا ھاتىيە فەشارتن، وزانىنا وان ب جەتىن
ھەبۇنا ئاقىنە و مەعدەنان ل بن عەردى.^(۱)

(۱) وئەقە ئە رىتكە نوکە دئىتىھە نىاسىن ب ناقى (پىلا خۆب خۆرى - الموجة
الذاتية) يان (شفكا ناشكراکەر - العصا الكاشفة) و ب فى رىتكى مەرۆف
ب جەتىن ئاقىنە و مەعدەنەن بىن عەردى دكەفت، ب رىتكا مەغنىتسىيىا عەردى
و ب ھارىكارييىا شەكلەنەندىسى، وئەقە علمەكە ھېشتىل بەر مە يىن
قەشارتىيە، نوکە د ئاستەكى بىرەنگ دا دئىتىھە ب كارئيانان، وئو ژ بەر بىن
ئىفلە حىا گونەھى ل بەر مەرۆف ھاتە بەر زەكىن، وھەر ژ بەر ۋى چەندى موعجزە با
ھەر پىغەمبەرەكى وەكى وي تىشى بۇويە ياد ناف مللەتى وي دا ھەى ووان خۆ
پىن ب ھىز دئىخىست، بۆ نمۇونە: مللەتى موسای ب كارئيانا (شفقا
ئاشكەراکەر) دشارەزا بۇون حەتا وان ئەو د سىرەبەندىيە دا ب كار دئىنا، گۈپال
دھاقيتىن دبۇنە مار، قىيىجا موعجزەيىا موسای ژى ژ وي رەنگى بسو، وي
گۈپالى خۆ دھاقيت دبۇو مارەكى ژ راستا كانى ژ عەردى دېھقاندىن و دەريا
دكەلاشت ب ئانەھىيىا خودى، مللەتى عيسىاي بۆ دختۇرىيى دىزىرەك بۇون، لە
موعجزەيىا عيسىاي ئەو بسو وي مرى ساخ دىرن، و كۆرى زىماك و گورى چى
دىرن، و مللەتى صالحى د زىرەك بسو د ھونەر ئۆلانا د كەفرى را و چىتىكىندا
پەيکەران ژ بەرى، لەمۇ موعجزەيىا وي ئىيىنەدەرە حىېشتەكى بسو ژ كەفرى، و دەمنى
مۇھەممەد - سلاف لىتى بن-ھاتى، مللەتى وي بۆ شعر و رەوانىيىشىن دىزىرەك بۇون
ئىينا موعجزەيىا وي قورئان بسو ئەمۇ ب رووانىيىشى وزانىنەن خۆ يېن مەزن ۋە
خەلک ھەمى حەتا رۆزىا قىيامەتى حىېبەتى كىرىن.

وشنونوارین وان مان دا ببنه دلليل ل سهر وان، وکو پیشکهفتنا وان گه هشتبوو ده رجه کن مه زنترین ئامیره تین نوی نهشین وی کولانى د كه قران دا بکمن يا وان دکر، بھلى وان زوردارى ل خو کر، وئيىكەمین كەسى ئعتراف ب فى چەندى كرى بابى وان ئادەم بۇو سلافلىنى دەمى گوتى: ﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَا مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (الأعراف: ٢٣) خودايىن مەزىن بەحسى شان مللەتان دكەت ودبىيىرت: ﴿فَتِلْكَ بِيُوْتِهِمْ خَاوِيَةٌ بِمَا ظَلَمُوا إِرَّتٌ فِي ذَلِكَ لَأَيَّةٌ لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ (النمل: ٥٢).

* نەيىنيا عەزابانا كافران ياكەندا بەردەۋام دا جەھەنەن دا: خودايىن مەزىن دبىيىرت: ﴿وَلَوْ تَرَعَّتْ إِذْ وَقَفُوا عَلَى آلنَّارِ فَقَالُوا يَلْيَاتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبُ إِيمَانَنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١﴾ بَلْ بَدَا لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفَوْنَ مِنْ قَبْلُّ وَلَوْرُدُوا لَعَادُوا لِمَا نَهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَذَّابُونَ﴾ (الأنعام: ٢٧-٢٨) يەعنى: ئەگەر تو وان كافران ل رۆژا قيامەتى بىيىنى تىشىتە كىن مەزىن دى بىيىنى، دەمىن ئەول بەر ئاگرى دېپەنە راوهستاندىن، ووان قەيد وزنجىرىنى تىدا ئەو دبىيىن، وقى ترس وسەھمى ئەو ب چاقىن خو دبىيىن، قىيجا هندى دبىيىرن: خوزى ئەم بۆ زىبىنا دنيا يىتىپەنە زقراپاندىن؛ قىيجا دا ئەم باوهرييى ب ئايەتىن خودى بىيىن وكارى پى بکەين، وئەم بىيىنە

(١) وىھرى خو بده پەيشا (بیوتهم) و د ئايەتكەدا دا (مساكنهم) مەعنە: ئەم جەپىن ئەم كەله خېپىن وان تىقە دېپەنە مالىين وان بۇو، نە گۆپىن وان بۇون وەكى زانايىپەن شونواران دبىيىن كۇ وان ئەم ئافاکىر بۇون دا بۆ وان بىنە گۆپ، بەلكى ئەم مالىين وان بۇون ئەم لى دەپەن بەللى پاشى ئەزاب ب سەر وان دا ھاتى ئەم د وان جەپان قە مەن وئەم بۆ وان بۇونە گۆپستان.

ژ خودان باودران. مهسهله نموده يه، بهلکي ل رۆژا قيامه تى ئهو بۆ وان ئاشكەرا بسو يى وان بھرى هنگى ۋەدشارت ژى. وئەگەر خۆئەو بۆ دنيايىن ھاتيانه زېپاندىن ودھلىقە بۆ ھاتىبا دان ژى ئەو دا ل كوفر ودرەوپىيىكىرنى زېپنه قە. وئەو د گۇتنا خۆ دا ددرەوين.

ومرۆف دەمىن ھزرا خۆ د ۋان ھەردو ئايەتىن دا دكەت عەجييېگىرتى دېت، دەمىن كافر دئىنە ھاقىيتىن د ئاگرى جەھنەمىن دا -خودى مە ژى بپاريزىت- وئەو تام دكەنە نەخۆشىبىا وى، ئەو هيقى دكەن كۆزى دەركەقىن دا ئىيدى كارى چاك بکەن، بەلىخ خودايىن مەزن بەرسىغا وان ددەت: « ولۇ رۇڭۇ لَعَادُوا لِمَا نَهْوَاعْنَهُ ۝ ئەگەر ئەو بىتنە زېپاندىن جارەكا دى دى ل وى كارى زېپنه قە يىن خودى ئەو ژى دايىنە پاش، وعەجييېبىيا مرۆڤى نامىنىت دەمىن دزانت كۆنەھى دلىن وان يېن پەش وتارى كرین لەو ئەو وەكى كەقەتكى رەق يېنلى ھاتىن، بهلکى رەقتىر ژى، قىيىجا خىر ئىيدى چو كارى تى ناكەت، و ژ بەر بىن ئىفلەحىا گونەھى ئەو بۇونە پېھلەكىرى ئاگرى، وھەر وھەر تىيدا مان، وەكى خودايىن مەزن بەحسى ئاگرى كرى وگۆتى: « وَقُوْدُهَا أَنَّاسٌ وَالْحِجَارَةُ ۝ (البقرة: ٢٤) قىيىجا خودى زۇردارى ل وان نەكرييە بهلکى وان زۇردارى يال خۆ كرى.

ئەممەد وموسلم ژ حوذىيەمى خودى ژى رازى بىت- ۋەدگوھىيىن، دېيىت: من گوه ل پىغەمبەرى بسو سلاحفلىنى بن- گوت: « تعرضُ الفتُنُ عَلَى الْقُلُوبِ كَالْحَصِيرِ عِوَدًا عِوَدًا، فَأَيُّ قَلْبٍ أَشْرِبَهَا نَكْتَةٌ فِيهِ نَكْتَةٌ سُودًا، وَأَيُّ قَلْبٍ أَنْكَرَهَا نَكْتَةٌ نَكْتَةٌ بِيَضَا، حَتَّىٰ تَصِيرَ عَلَى قلبَيْنِ: عَلَى أَبِيضَّ مَثْلَ الصَّفَا، فَلَا تَضَرُّهُ فَتْنَةٌ مَا دَامَتُ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ، وَالآخُرُ أَسْوَدُ مِرْبَادًا كَالْكُوزِ مجْخِيًّا لَا يَعْرُفُ مَعْرُوفًا وَلَا يَنْكُرُ

منکرًا، إلا ما أشربَ من هواهُ ﴿٤﴾ يهعنی: فتنه ودها ب شهر دلان دا دئین وکاری تى دکهن ودکی حیسیل کاري د تهنشتا وي کھسی دا دکهت یې ل سهر بنقت، زلک زلک، ڦیجا ههر دلهکنی فتنه تیدا چوو نوقته کا رهش دئ لئن کهت، وهمه دلهکنی فتنه قهبویل نهکر نوقته کا سپی دئ لئن چن بت، جهتا ئهو دبنه دو دل: دلهکنی سپی ودکی بهرن حلی هندی عهد وعهسمان ههبن چو فتنه کاري تى ناکهنهن، ودلهکنی بهلهک ودکی گوزکن دهرنشیفکری، نه باشی ل بهر دبتہ باشی ونه خرابی ل بهر دبتہ خرابی، ب تننی ئهو تشت نهبت یېن ل بهر وي خوش بت.^(۱)

---

(۱) بریته: صحیح الجامع للألبانی ڦمارا حمدیسی (۲۹۶۰).

نافبرا سیئ

ڪارٽيڪرنا گونه هه ڏا ٿو هم تا موجود ڏا ڏا

* نه و زلامن گونيه پنه مبهري نه عه داله نه گز:

ئه بيو سه عيد دڀشت: عملی - خودئ ڙئ رازى بت- گوت: هندهک ئاخا زيرى من ڙ يمهنى بو پيغه مبهري - سلاف لئى بن- ئينا، وي گوته من: « أقسامها بين أربعة: بين الأقرع بن حابس، وزيد الطائي، وعيينة بن حصن الفزارى، وعلقمة بن علاة العامرى » وي بدھ ڇان هم چاران: ئه قره عى كوري حابسى، وزهيدى طائى، وعوبه ينه يئى كوري حصنى فهزاري، وعلقه مه يئى كوري علا ثيبي عامرى. ئينا زلامه کى چاث كوري وئمنى مه زن وسهر تراشى گوت: ب خودئ ته عه داله نه گز! پيغه مبهري - سلاف لئى بن- گوتى: « وي لك! من يعدل إذا لم أعدل؟ إنما أتالفهم » تيچيونن بو ته بت! ئه گهر ئمز عه داله تى نه کهم پا کي دى کمت؟ من دفیت دلين وان ب لايئ خو ڦه بکي شم. ئينا هندهک صه حابى چونى دا وي بکوژن، پيغه مبهري - سلاف لئى بن- گوته وان: « أترکوه، فإنه من ضئضيء هذا قوم يخرجون في آخر الزمان، يقتلون أهل الإسلام، ويتركون أهل الأولان، لئن أدركتم لاقتلنهم قتل عاد »^(۱) وي بهيلن، هندي ئه ڦئي ڙ هيقينى وي هندهک کمس ل دويماهيبيا زه ماني دئ ده رکه ڦن

(۱) حديسه کا دورسته، كتاب السنۃ لابن أبي عاصم، تحقيق الألباني ص ۴۲۶

موسلمانان دى کوزن وکافران دى هيلن، ئەگەر ئەز گەھشتمە وان كوشتنەكى وەكى ياخادى دى ئېيچە ناڭ وان.
و ژ دووندەها وي (خەوارج) دەركەفتەن^(۱)، و ژ بى ئىفلەحىا گونەها باپتى وان كرى وان، كۆئە پەيىف گۆتى^(۲)، دەرزەكە مەزن ئېيختە دىرۋۇكايىسلامى.

* فەشارىنا (ليلة القدر):

د حەدىسەكى دا هاتىبىيە پېغەمبەر - سلاط لىنى بن - دېيىت: ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّمَا كَانَتْ أَبْيَنْتُ لَيْ لِلَّةُ الْقَدْرِ، وَإِنِّي خَرَجْتُ لِأَخْبَرُكُمْ بِهَا، فَجَاءَ رَجُلٌ يَحْتَقَنُ مَعْهُمَا الشَّيْطَانُ، فَنَسِيَتْهَا ﴾^(۳) گەلى مرۆشان، شەقا ب قەدر بۆ من ھاتبوو ئاشكەراكىن، وئەز دەركەفتەم دا ۋە ھەوھ بىيىتم، دو زەلام ھاتن ھەۋىرلىكى دىكىر و دەنگى خۆ بلند دىكىر، و شەيطان د گەل وان دا بۇو، ۋېيجا ئەو ژ بىرا من ھاتىبرىن.
مەعنა: شەقا ب قەدر ژ بەر بى ئىفلەحىا گونەھەكى كۆ ھەۋىرلىكىيَا دو زەلامان بۇو ھاتە فەشارىن، و ب وى چەندى خىرەكە مەزن ل بەر ئومىمەتى ھاتە فەشارىن.

(۱) ويا ژ من قە - و خودى چىتىر دىزانت - حەججاجى ئەف حەدىسە بۆ خۆ دىرىھىيەت لەو وى كوشتنەكى زىيدە دىكىر.

(۲) بەرى خۆ بىدەنە قىن پەيىقىن، وەھما ئەو پەيىقەكا ب تىنى بۇو چاوا ل سەر جىياتىن وى يىتىن و راشى ھاتە نەخشانىن بىز دووندەها وى ھاتە شەگۇھاستن و پېغەمبەر - سلاط لىنى بن - راست دېيىت، دەمىن دېيىت: ﴿ زَلَامَةُكَ گَوْتَنَنَكَ دَبَرَازِيَوْنَا خُودَى دَى دَى بَيْرَتَ، حَفَقْتَنِ سَالَانَ دَى ژَ بَهْرَ وَى دَ ئَاكَرَى دَائِيَتَهْ هَافِيتَن ﴾.

(۳) مختصر صحيح مسلم للمنذري، تحقيق الألباني، زمارا حەدىسى ٦٣٧، ص

جِئْشِرَا لِهِ عَنْهُنِّي: *

عمرانی کوری حوصله ینی - خودئ رئی رازی بت- دبیزت: جاره کن پیغه مبهر - سلاف لئی بن- د سه فمراه کا خو دا بیو، زنکه کا ئەنصاری ل سدر حیشتره کا خو بیو بیهنا وئی تەنگ بیو، قیجا له عنەت ل حیشترا خو کر، پیغه مبهری - سلاف لئی بن- گوه ل دەنگى وئی بیو، ئینا گوت: « خذوا ما علیها و دعوها، فإنها ملعونة » بارى وئی ژ سەر پىشى راکەن وبەر دەن ئەم يا له عنەتىيە. عمران دبیزت: هەر وەكى ئەز وئی دبىن يما د ناف خەلکى، دا دجت و كەمس خو نېزىكى، وئى ناكەت!^(۱)

* نغرينا پيغاه ميهري - سلااف لئى بىن- ل موضبه رىيان:

ددمى گوئى: ﴿اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطَأْتِكَ عَلَى مَضْرِ، وَابْعَثْ عَلَيْهِمْ سَنَينَ كَسْنَى يُوسُف﴾^(۲) يا رهبى تول سمر موضهرييان بشدینى، وخلایه کا وەکى خلایا يۈوسفى توب سمر وان دا بېنېرە.

قیبجا هشکاتی و خهلا حهفت سالان ب سهرا وان دا هات، حهتا وان
ژ برسان دا چهرم و ههستی ژی خوارن ژ بهر بی تیفله حیا گونههان وان
ونفرینا پیغه مبهري - سلاف لئی بن- ل وان، و کارتیکرنا ژی هشکاتی
و خهلایین ل پیغه مبهري - سلاف لئی بن- و صمه حابییان ژی ههبوو، و ژ بهر
نفرینا وی عقووبه گههشتہ هه مییان، حهتا وان ژ برسان دا بهر ب زکین
خو قه شداندن.

(١) مختصر صحيح مسلم للمنذري، تحقيق الألباني، زماراً حديثي، ٨، ١٠، ص ٤٨١-٤٨٣.

(٢) تأویل مشکل الحديث لابن قتیبه پ ۲۳۳.

* نههائنا باران:

ئېبوو ھورەيرە خودى ژى رازى بت دېيىت: (ژ بەر زۆردارىيا زۆرداران طەبىر دەتلىينا خۇ دا دمرت).

وموجاھد دېيىت: (دەمىن ھشکاتى پەيدا دېت وباران قەتعە دن خۇ حەيوانى بىن دەف وئەزمان لەعنەتا ل گونەھكارىن مەرقان دەهن، ودېيىن: ئەقە ژ بەر بىن ئىفلەحىا گونەها مەرقىيە).

وعەكرمە دېيىت: (حەيوانىن عمردى خۇ دويپىشك دېيىن: ژ بەر گونەھىن مەرقان باران ژ مە هاتە بېن).^(۱)

ۋەنەسى كۈرى مالكى -خودى ژى رازى بت- دېيىت: (بىزنىمىشك د کونا خۇ ۋە ژ لاوازىن دمرت ژ بەر گونەها مەرقىيە).^(۲)

ئىن قەيىم دېيىت: مەرقىيە گونەھكار بېس نىنە عقوبەيا گونەها وي بىگەھتە وي ب تىنى حەتا دىگەھتە وي ژى يىن چو گونە نەھەين!^(۳)

* عەزابا خودى باشى و خابى فەدۇن:

خودايىن مەزن دېيىت: ﴿ وَاتَّقُواْ فِتْنَةً لَا تُصِبَّنَّ الَّذِينَ ظَلَّمُواْ مِنْكُمْ خَاصَّةً ۚ ۚ - خۇ ژ فتنەكىن بىپارىزىن ناگەھتە وان ب تىنى يىتنى زۆردارى كىرى ژ ھەوه ﴾ (الأنفال: ۲۵). زەينەب دېيىت: ئەم پىيغەمبەرى خودى ما ئەم دى چىنە ھىلاڭىن و مەرقىيەن چاك د ناف مە دا ھەين؟ وي گۆت: «نعم، إذا كثـرـتـ الخـبـثـ - بهـلىـ ئـەـگـەـرـ پـىـسـىـ زـىـدـهـ بـوـوـ».

(۱) الجواب الكافي لابن القيم ۱۶

(۲) تأويل مشكل الحديث لابن قتيبة پ ۲۳۳

(۳) الجواب الكافي لابن القيم ۱۶، و مەخسەد ب وي يىن چو گونە نەھەين حەيوانەتى بىن دەف وئەزمانە، وەكى بۆرى د گەل مە.

و خودی ئوممهتا نووحی - سلاف لى بن - بىرنە هىلاڭى ھەمى پىتكەھ ب زارۆك و حەيوانەت ۋە، ژ بەر گونەھىين گونەھكاران، وعاد ب باى بىرە هىلاڭى، و شەمۇود ب قىپىرى، و مللەتنى لووطى ب باراندىن بەران، و خەسەف ل خەلکى شەنبىيى كى و كىنە مەيمۇوينك وبەراز، وزارۆكىيەن وان زى د عەزابا وان كەلىيەن.

ۋئەگەر ئېيك بىئىت: چاوا چى دېت خودى مرۆڤان ھەميان ب گونەھا هندەكان عەزاب دەدەت، وئەو ب خۆ بەحسى خۆ دەكتە دېيىت: وئەز زۆردارىيەن ل عەبدان ناكەم؟

ئەم وەكى ئىياستى كۈرى مۇعاويەمى دى بىشىن دەملى هندەكان ئەف پسيارە ژ وى كرى، وى گۆتە وان: ئەرى زولم چىيە؟ وان گۆت: زولم ئەوە مرۆف وى تشتى بىبەت يىن وى نەبت، ئىاي گۆت: هندى خودتىيە ھەمى تشت يىن وىيە^(۱)، پاشى ئەو دى وان ل دويىق ئىنيهتىن وان راکەتەفە. * گۇندا پىغەمبەرى - سلاف لى بن - بۇ صەخابىيان: ٻابن ئەن نەن:

ئىبن عەبیاس دېيىت: دەملى پىغەمبەر - سلاف لى بن - كەفتىيە بەر مرنى، هندەك زەلام ل نك وى بۇون، وئېيك ژ وان عومەر بۇو، ئىينا پىغەمبەرى - سلاف لى بن - گۆت: « وەرن دا ئەز نېيسىينەكى بۇ ھەوە بىنۋىسىم ھوين پشتى وى قەت د سەردا ناچىن » عومەرى گۆت: ئەي پىغەمبەرى خودى، تو يىن نەخۆشى، و قورئان يال نك ھەوە، ئەو تىيرا مەھىيە^(۲). قىيىجا ئەو كەسىن ل زۇر ب خىلاف چوون، هندەكان گۆت: خۆ

---

(۱) تأويل مشكل الحديث لابن قتيبة پ ۲۳۶

(۲) وەسا بۇ عومەرى ئاشكەرا بۇ كۆ ئەف گۆتنە نە بۇ واجبۇنىيە بەلکى ئەو بۇ نىشادانا تشتى باشتر و چاكتە، لەم بۇ وى خۆش نەبۇو پىغەمبەر - سلاف لى

نیزبک بکمن دا هو کیتابه کئي بؤ ههوه بنقیست کو هوین پشتی وی قهت د سهر دا نهچن، وهنده کان ودکی عومه‌هري گوت، وده‌منی قهربالغا وان بلند بووی، پیغه‌مبه‌ری - سلاف لى بن- گوته وان: «پابن ژنك من ددرکه‌فن»^(۱).

عوبیدوللاه دبیث: ئبن عهباشی دگوت: (بلا وھەمی بھلا د هندىن دا بولو ئەو کیتاب يا پیغه‌مبه‌ری خودى - سلاف لى بن- دقيا بنقیست دا ئەو قهت د سهر دا نهچن، نەھاتە نقیسین، ژ بھر وی قهربالغ وجودايما د ناقبەرا وان دا چىبۈوى).^(۲)

و ژ حەدىسىت ديار دبت کو دبت ژىتك جودابون ببته ئەگەرا زىبارىيا ژ خىرەكا مەزن.

ئەفه هنده ک شۇينوارىن بى ئىفلەحىا گونھەلى بۇون ل سەر ئۆممەتا موحەممەدى - سلاف لى بن-.

بن- د وي حالى بەرتەنگ دا زەممەتى بؤ خۆ چى بکەت، ووي ئەف ئايەتە ئىينا بىرا خۆ ئەوا خودايىن مەزن تىدا گوتى: تاشتەك نەمايە مە د کیتابىن دا نەگۆتى، وھەر ئىتكىن ھزر بکەت کو عومەرى وھصىيەتا پېغەمبەری - سلاف لى بن- مەنۇھە كر ئەو بىن بىزازىيى بؤ خودايىن مەزن پالددەت، و تەخسىرىيى بؤ پېغەمبەری، بەلكى - ودکى زانا دبىرەن- تەكىيد دوبارەكىن ونيشادان بولو، و دينىت خودى - ودکى قورئانى ب خۆ دياركى- بىن تمامە.

(۱) بوخارى ۱۱۴، ۴۴۳۲، ۷۳۶۶، و موسلم ۱۶۳۷ (۲۲) قەدگوھىزىن.

(۲) كتاب الطب للإمام النسائي ب ۴، تحقيق سامي التونى.

نافرا چارڈ

هندوکش کاریں خلکھلہر یین هزر ڈی نہیتے کرو
یین بُل ئیفہ جیا وان یا مہزون وہاتنا وان یا ب لہز

* بَنْ نَهْرِيَا دَهْيَابَانْ وَبِرِيَّنَا مَرْوَةْ قِيَانِيَّنْ:

پیغمه‌های سلاط لئی بن- دبیرت: «بروا آباءکم تبرکم اینا وکم»^(۱)

د گهله دهیابین خو دباش بن، دی عهیالن همهوه ژی د گهله همهوه دباش بن.

وعیسایی کوری مهربه‌می سلاف لئی بن- دبیرت: (خوزین مروقی خودان با وهر خوزین وی، چاوا خودی عهیالی وی پشتی وی دپاریت).^(۲)

وئنهسى كورى مالكى -خودى رى رازى بت- دېيىزت: من گوه
ل پىغەمبەرى بۇ سلاپ لىنى بن دىگۆت: «من سره أىن يىسط عليه رزقە،
وينسا له في أثره فليصل رحمة»^(۳) هەچىي پى خوش بت رزق ل سەر
وى بەرفەھ بىت، وبەحسى وى ب باشى پشتى وى بمىنەت بلا يى ب
مرۇقاينى بىت.

(١) حەدیسەکا دورىستە، بىرىنە: النوافع العطرة، ياشەھدى، پ ٨٦.

(۲) کتاب الزهد، یا ئیمام ئەحمدی، پ ۷۲.

(٣) مختصر صحيح مسلم، للمنذري، تحقيق الألباني، ب٤٧٠، زماراً حمديسي.

ئەقە بۆز ویبیه یىن د گەل دەبیابین خۆ یىن باش بت، ویبی ب مرۆڤايانى بت، بەلى ئەھى د گەل وان یىن باش نەبت، ویبی بى مرۆڤايانى بت تىچوون ھەمى تىچوون بۆز وى بت، ئەف چەندە بۆز وى نابت، چونكى يى ترى بچىنت دى ترى چنت، ویبی سترىان بچىنت ژىلى سترىان ئەم و تىشەكى ناچىنت، ويا ۋى دەستى بۆز ۋى دەستى نامىنىت، ودئىتە گۆتن: چاكىيا دەبیابان دگەھەتە عەيالى.^(١)

و د حەدىسا ئەبۇو ھورەيرى دا -خودى ژى رازى بت- ھاتىيە: (خودايىن مەزىن خەلک ئافراندن حەتا دەمىن ژى خلا بۇوى، مرۆڤايانىن ရابۇشقە، وگۆت: ئەقە جەتى وېبىه یىن خۆز ب تە دپارىزىت ژ بى مرۆڤايانىنىت، خودى گۆت: بەلى، ما تە نەۋىت ئەز وى بىگەھىنەمە خىرى يىن تە بىگەھىنەت، ووئى ژ خىرى بېرم يىن تە بېرىت؟ گۆت: بەلى، خودى گۆتى: ئەقۇنى دى دەمە تە).^(٢)

ئىن ئەلچەوزى دېبىزت: (مرۆڤەكى خراب بۆ دەبیابین خۆ جارەكى بابى خۆ قوتا وئەو راخساندە عەرەدەكى، ئىينا بابى وى گۆتى: حەتا ۋىتىرى بەسە، من بابى خۆ حەتا ۋىتىرى راخساندبو!).^(٣)

قىيىجا تو عەجىبگەرلى ئەبە دەمىن تو گەلمەك ژ ون كەسان بىيىنى يېن بۆ دەبیابین خۆ دخراپ، ئەم يىن وى دەينى دەدەن يىن بابىن وان ژ بېرگەرلى، ووان گۆتنى خودى يا ژېرىگەرلى ئەوا تىدا ھاتى: ﴿مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ﴾

(١) ودەلەلىتىن ۋە ئەقە ئەقە ئایەتمەدە: ﴿وَكَانَ أَبُوهُمَّا صَلِحًا﴾ (الکەھ: ٨٢).

(٢) مختصر صحيح مسلم، للمنذري، تحقيق الألباني، پ ٤٧١، زمارا حەدىسى.

رَقِيبُ عَتِيدٌ ﴿١٨﴾ (ق: ۱۸) گوتنه کئي ئەمو نابىزىت ئەگەر مiliاکەت وى ل

سەر وى نەنۋىسىن.

ئەقە ژ بەر بى ئىفلە حىا گونەھا بۆرىيە.

* زنا و دەسىتىكىن وى:

وھەچىي توپشى قى گونەھا كېيت بىت، يان حەتا ھندەك ژ دەسىتىكىن وى بىكەت، ئەمو بى ئىفلە حىا قى كارى خۆل سەر ژنکىن مالا خۇ دى بىنت، خودايىن مەزىن دېيىت: «وَلَا تَقْرِبُوا إِلَّى أَنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءً سَبِيلًا ﴿٣٢﴾» (الإِسْرَاءٌ: ۳۲) و ل ۋىيرى ئايىتى نەگۆت: زانايىن نەكەن، بەلكى گۆت: خۇ ئەمەن زانايىن نەكەن، يەعنى: ھەر وەكى دەقىيت بىزىت مە: خۇ ئەمەن تىشتىن ھەمەن نىزىكى قى كارى ژى دەكەن خۇ ژى بەدەن پاش، ئەقە ژ بەر بى ئىفلە حىا قى كارى.

و ژ لايىكى دى ۋە قى حەدىسا عەجىب د گەل من بخوبىن:
ئىن ماجە ژ عەبدىلاھى كورى عومەرى كورى خەططاپى ۋە دەگۈھىزىت، دېيىت: ئەز موهاجرين دەھىن بۇوم ل نك پىتىغەمبەرى خودى - سلاڭلىنى بن- ئىينا ئەمەن مە زقىرى و گۆت: «يَا مُعْشِرَ الْمُهَاجِرِينَ، خَمْسٌ خَصَالٌ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ تَدْرِكُوهُنَّ: مَا ظَهَرَتِ الْفَاحِشَةُ فِي قَوْمٍ حَتَّىٰ أَعْلَنُوا بِهَا إِلَّا ابْتَلَوْا بِالظَّوَاعِينَ وَالْأَوْجَاعِ الَّتِي لَمْ تَكُنْ فِي أَسْلَافِهِمْ الَّذِينَ مَضَوُا...»^(۱) يەعنى: گەللى موهاجرييان، پىتىنج تىشت ھەنە ئەز خۇ ب خودى دپارىزىم كەن بىكەن بىكەن.. و ئىك ژ وان ئەقەيە: ھەر جارەكى فاحشە وەسا د ناث مللەتكى دا بەلاقىبو حەتا ئەمەن وى ئاشكەرا بىكەن،

---

(۱) ئىن ماجە ژمارە ۱۹، ۴۰، و ئەبۇ نوەھىم د حلىيەن دا ۳۳۳/۸.

خودى دى وان طاععون وئىشان دەتە وان يېيىن كو د ناڭ بۇرىيىن وان دا نەھەين.

ۋەمۇ ئىيىشىن ژ ئەگەردا شۇدۇز وئنحرافا جنسى پەيدا بۇوين ب دورستى
قىن حەدىسىنى بۆ مە ئاشكەرا دىكەن، وقان ئىشان ھندەك سالۇخەتىن
تايمىت ھەنە وان ژ ھەمى ئىيىشىن دى جودا دىكەن، تشتىن ھندى دىگەھىنت
كۆ ئەمە عقووبىيەكە خودايىيە، خودى مە بپارىزت.

ژ وان سالۇخەتان^(۱) :

ئىك : خۇباراستنا سورشتى :

ھەر ئىيىشەكە جىنۇرمى يَا بىتە مەرۆقى، ئەگەر خودى شفا بۆ نفىسى
بىت، ب ئانەھىيَا خودى ھندەك (موضاداتىن سورشتى) دىرى ئەگەر بىن
پەيدابۇونا ئىيىشى ل نك وى دى پەيدا بن دا ھارىكارييا وى بىكەن كۆ ئەمۇ
ساخ بىت، ئىيىشىن جنسى تى نەبن، ئەمە دجودانە، و خودانىن وان ژ قان
موضاداتىن سورشتى دىزىبارىن؛ چونكى دېت ئىك ژ وان ئىكىسىر نساخ
بىتەقە ب وان ئىشان.

دو : ژىنگەھ ورىتكا ۋەگوھاستنى :

جمراشىمىن ئىيىشىن جنسى بەس دئىنە مەرۆقان، و ژىللى لەشىن مەرۆقى
ئەمۇ نەشىن ل چو جەپىن دى بىشىن، وەكى لەشىن حەيوانەتان، وئەمۇ ب تىنى
ب پېتكەكتى دئىنە ۋەگوھاستن ئەمۇ ژىرىتكا پەيوهندىيا جنسى يان
دەسىپىيكتىن وى، و نوکە ئاشكەرا بۇويە كۆ ھندەك ژ وان جەراشىمان
ب پېتكا خوبىنى و تفلى ژى دئىنە ۋەگوھاستن.

---

(۱) كتىبا (الأمراض الجنسية عقوبة إلھىة) د. عبد الحميد القضاة پ ۱۳.

سې: جورشوما ئىشا زوھرى:

پترييا ئىشىن قەگر نوكە د شيان دايىه بىنە عەزلەرن وچاندى
د موختىمەراتان دا؛ بۇ هندى دا قەكۆلىن ل سەر جەراشىمىن وان بىنەكىن،
ب تىنى ئىشىن جنسى تى نەبن وەكى قايرۇوسى ئىشا زوھرى كۈنىك
ز ئىشىن جنسىيە، ئەو نائىئىنە چاندىن، لەو زانىن ل دۆر وان دكىمن، وئەف
نمزاينىنە يان كىيم زانىنە ب تىنى ژ شان رەنگىن جەراشىمان دىرىت، وئەف
عقووبىيەكە ژ لايى خودى قە: ﴿ وَلِلَّهِ جُنُدُ الْسَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ﴾
(الفتح: ٤).

چار: تايىبەتمەندىيىا شيانى:

جەراشىمىن ئىشىن جنسى تايىبەتمەندىيەكە وان ھەيە ل نك چو
جەراشىمىن دى نىنە، بۇ نىمۇنە جورشوما ئىشا زوھرى ب پەنگى خۆ فە
وەكى مارى يا ياخارۇقىچە، وەھردو سەرىن وى دىيىشىن، و ب پەنگەكى
عەجيىب ئەو داشتىت جلدى بىسمت و بچتە د ناف لەشى دا، ھەر چەندە
جلدى مروققى ساخلمى يىن وەسايە مانعەكى سورشتى ل سەر ھەيە ناھىيلت
ئەو جەراشىم ژى دەرباس بىن يىن كود گەل ھەواي و تۆزى دكەقىنە سەر،
وئەو كەرسەتىن دوهنى يىن كود ناف چەرمى دا ھەين وان جەراشىمان
دكۈژن وناھىيلن دەرباس بىن، لەو جەراشىم ب پىكاكا ھلکىشانا باي دچنە
د سىيەھ و گولچىسىكان دا، و ب پىكاكا خوارن و ۋەخوارنى د چنە مەعىيدە
وروقييەكەن دا.. بەلىن ئەف ئەف شيانىن چەرمى دىزى جەراشىمان ھەين
بەرنىبەر جەراشىمىن ئىشەكە جنسى يا وەكى زوھرى ھلەدەشىيەن؛ چونكى
ئەف جەراشىمە وەكى مە گۇتى داشىن ب ساناهى چەمىن لىقان و چەرىن
حەساس ژ لەشى بىسمن و بچنە د لەشى دا و خودانى بىخىن.

پینج: فەگرتنا دوتايى:

پەيووندييما جنسى ژ لايى مەرقەكى ساخلمۇم قە د گەل ئېكى نساخ، ئەگەر خۆ جارەكى ب تىنى ژى بىت، دېت بىتە ئەگەرا قەگوھاستنا پەتەر ژ ئىشەكى جنسى دېت هندهك جاران بگەنه پینج ئىشان پېتكە.

شمەش: خۇپياراستن وچارەسىرى:

علمى ئەقىرۇ شىيايە دەرمانى بۆ پەترييما جەرائىيمان بىيت، كە مەرقۇنى نساخ ب كار بىبىنت وپىت بىتە پاراستن، ب تىنى د گەل جەرائىيمىن ئىشىين جنسى تىنى نەبىت، ئەو ھېشتا دېت چارەسەرينە.

حەفت: فەگرتنا بەرفەھ:

تىشىتەكى سورشتىيە كە ئىشىين فەگر ژ كەمسەكى بۆ ئېكى دى بىنە فەگوھاستن، وئمۇ دۇوى زى وەكى يى ئېكى نەخۇش بىت، بەلىنى ئىشىين جنسى شوينوارىن وان ب رەنگەكى بەرفەھ دئىنە فەگوھاستن، بۆ نمۇونە: ئەو ژڭا ئىشا زوھرى ل نك بىت، ئىشا وئى بۆ عەيالى وئى ژى دئىتە فەگوھاستن، لەو ئەنجامى خرابىيما وئى دوقات ل سەر گران رادوھىست، وئمۇ ژنکا سەيەلان ل نك ھەمى دېت زارۇكى وئى دەمىن دېت يى كۆرە بىت، ئەقە ھەمى ژ بەر بىن ئىفلەھىيىا گونەھىيە، خودايىن مەزىن دېيىشەت: **«إِنَّا لَنَحْنُ نُحْمِي الْمَوْتَىٰ وَنَحْكِي مَا قَدَّمُوا وَأَئَرَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّثِينٍ»** (يىس: ۱۲).

ھەشت: ئىشا ئىدزى:

يان ژ دەستданا مەناعى، وئەقە ۋايروسەكە ھېرىشى دەكتە شانىن خوبىنى، و د ئەنجام دا جىيەزارى مەناعى لاواز دېت، لەو خودان تويىشى ئىشىين بەكتىرىي و طوفەيلى دېت، وغۇددەيىن وى ل ھەر دو لايىن لەشى

دوهمن، لەش زەعیف دېت، وچەرم كول دېت هندهك پىيىئن سۆر يېن وەكى شوين سوتىنى لى چى دېن، د گەل زىچۈونەكا دۇوار وکوخوك وېيىتهنگىيى بۆ چەند حەفتىيەكان، ھەر وەسا ھىزا عەقلى تىك دېت، خودان نەشىت تەركىزى بىكەت، وخارقى بۆ چى دېت، وئلتەبا گولچىسىكان، وسەرەطانا چەرمى، وتايمەكا بەرددوام، د گەل خوهدا باشىرى ب شەقىي..

ۋەڭەرتىن قى ئىشى ئەقەنە: پەيوەندىيىا جنسى، يان شذووذ، يان وەرگەتنا موخەددراتان ب رېكا شرانقى، يان قەگوهاستنا خوينى، يان دانا شىرى بۆ زارۇكى.

ئەڭ ئىشە عقووبەيەكا خودايىيە ب ھزاران مەرۆڤ تىپرىنە^(۱)، ودختۇريا ئەقەن د گەل پىيشكەفتىنا خۆ نەشىيە چارەيەكى بۆ بىيىت. ئەقە بىن گومان ژ بىن ئىفلەحىيا وان گونەھانە يېن بىن ئەخلاق دەمەن، وگرفتارى ئەو گەلەك جاران كەسىن بىن گونەھە ژى پى مويتەلا دېن، ب رېكا قەگوهاستنا خوينى، يان قەگوهاستنا ژ دەيىابان بۆ زارۇكان!^(۲)

---

(۱) بەرى دەمەكى كىيم من گوھ ل دختۇرەكى بۇو د چاقپىيەكەفتىنەكا تەلەفزىيۇنى دا دىكۆت: ئەم مەرۆقىيەن ناۋىيەن وان ھاتىيەن تۆماركىن يېن ئىيدىز لى ھەمى نوکە ل جىهانلىق ھەتمارا وان شىپىت ملىيونون كەسەن! ئەقە بىس ئەمۇن يېن ناۋىيەن وان ھاتىيە تۆماركىن، نەكۆ ھەممىيە (ودرگىي).

(۲) وگەلەك ئىشىيەن دى ژى ھەنە نوکە مەرۆشان دېرىنن وەكى: سەرەطانى، وچەللىقى، وراوستىيانا گولچىسىكان، ودىناتىيىا چىلان، وپەرسىيە طەيران.. وئەقە ھەمى حۆكمە ب ئەدامى ل سەر نەخۆشان ئەگەر خودى رەھمىت پىن نەبەت، وئەو ھەمى ژئەنجامىن پىسبۇونا عەردى ب تىشكىتىن خراب پەيدا دېن، ھەر وەسا ژ بەر خوارنا خراب وېلاقبۇونا عەددەتىيەن پىس وئىحرافى وېن ئىفلەحىيا گونەھان.

* بەلا ب نەزمانى فە يا گۈندايە:

د حەدىسىنى دا ھاتىيە: ﴿ لا تظہر الشماتة بأخيك، فيرحمه اللہ ویبتلىك ﴾^(١) يەعنى: تو (شەماتى) ب برايى خۆ نەكە، ۋېجا خودى رەحمى ب وى بىھت وبەلايى بىنە سەرى تە، وشەماتە ئەوه: مروقەك گونەھەكى بىھت پاشى ژى تۆبە بىھت ئېكى دى بىت ھەركاش بېئىتى: تو ئەوي يىن تە فلان گونەھە كرى، يان كەسەك ترمانە ويارييان بۇ خۆ ب شكلە ئېكى بىھت، يان ب زار وى قەكەت د ئاخفتىن وەمەركىتىن وى دا، وئەقە گونەھەكا مەزىنە كىيم كەس ھزرى تىدا دەن، د ئەشەركى دا يىن ترمذى شەدگوھىزت ھاتىيە: (من عير أخاه بذنب لم يمت حتى يعمله) هەچىي برايەكى خۆ ب گونەھەكا وى كرى بشكىنت، ئەو نامرت حەتا ئەو ژى وى گونەھەتى دەكت. ^(٢) ئىمام ئەحمد دېئىت: من گوھل حەمسەنى بۇ دەگوت: مە دەگوت: (ھەر كەسەكى برايەكى ب وى گونەھەنى بشكىنت يا وى ژى تۆبەكى خودى بەلايەكى دى دەتى). ^(٣)

ۋەبن سىرين دېئىت: (جارەكى من لۆمەمى مروقەكى كر سەرا موفلسىي ئىينا خودى ئەز موفلس كرم).

ۋەبن ئەلجۇوزى دېئىت: (مروقەكى گوت: ئېكى ھندەك ددانىن وى كەفتۈون من لۆمەكى، عەين ئەو ددانىن من ژى كەفتىن). ^(٤)

(١) ترمذى وطەبەرانى وھندەكىتىن دى قىن حەدىسىنى ژ موعاذى شەدگوھىزىن، بىتىنە: الأذكار يا نەوهۇ پ ٥٤٢.

(٢) وئەقە وەكى وى گوتتىيە يا ئەم ب كوردى دېئىشىن: لۆمەيى ب سەرەتاتىنە (وەرگىپ).

(٣) كتاب الزهد يا ئىمام ئەحمد پ ٣٤٢.

(٤) صيد الخاطر لابن الجوزى پ ٣٩١.

و ز زانایه کن پیشیی دئیته ڦه گوهاستن دگوت: (ئه گمر ئمز تپانه یان بو خو ب صهیه کی بکم ئمز دترسم ئه ز وہ کی وی لئی بیم)!
 وئه قه تشتہ که مسوگمر مه همییان دیتییه چاوا کم سه کی تپانه بو خو ب ئیکن دی کرینه سه را تشتہ کی، ڦیجا خودی ئه و تشت یئی ئینایه سه رئ وی یا ئیک ڙ دووندہ ها وی، ئه قه هه می ڙ بھر بئی ئیفله حیا گونه ها وی کری، و تشتی دبته ب ڦلا گیئر ئه دعوا یا مه زنه: ﴿الحمد لله الذي عافاني مما ابتلاك به، وفضلني على كثير ممن خلق تفضيلا﴾ پیغامبر سلاف لئی بن دیتیث: ﴿من قاله لم يصبه ذلك البلاء﴾^(۱) یعنی: همچیئ فی دعوا ییت بیشت ده می ئه و ئیکنی مویتلاء دبینت، خودی وی بھلائی دی ڙ وی پاشقه بدت.

* بن ئیفله حیا له عنہنَّ:

له عنہ تکرن ئه فرو یا که فتییه سه رئ زمانی گله ک مرؤ قان، وئه وی د گوت نین خو دا ب کار دئین، وئه قه ڙ وان بھلائانه یین ئه فرو گله ک د بھر ٻلا ڻ، وئه قه ب جھئینانا وی حه دیسیتیه ئه وا پیغامبر سلاف لئی بن تیدا به حسی وان که سان دکھت یین ل دویماهیا زه مانی دئین، و دیتیث: ﴿نشء يكونون في آخر الزمان تكون تحية لهم بينهم إذا تلقوها: التلاعن﴾^(۲) جیله که ل دویماهیا زه مانی دئین ده می ئیک و دو دبینن سلاقا وان له عنہ ته.

(۱) الفوائد لابن القیم پ ۲۵۷، وبن مه سعوود فی حه دیسی فه دگیرت، سیر أعلام النبلاء ۴۹۶/۱.

(۲) ئه محمد وطہ بھرانی وحاکم ڦه د گوھیز، بریته: مجموع اخبار آخر الزمان، للمشعلي پ ۱۲۹.

وحة‌تا تو بین ئىفلەحىا لەعنەتى بىزانى بەرى خۆ بده قى حەدىسىنى ئەبوا ئەببو دەدردا ئەپىغەمبەرى -سلاف لىنى بن- ۋەدگۈھىزت دېيىشت: ﴿ئەگەر عەبەكى لەعنەت ل تىشتكى كىر ئەو لەعنەت دى بلند بىتە عەسمانى، قىيىجا دەرگەھىين عەسمانى دى ل بەر ئىينەگرتن، پاشى دى زقىرته عەردى، وەدگەھىين وي زى دى ل بەر ئىينەگرتن، پاشى چەپ وراست دى چىت، وئەگەر وي جەن خۆ نەدىت دى ل وي زقىرەت يىنى لىنى ھاتىنەكىن، وئەگەر دىت ئەو نە بىن ئەپىغەمبەرى دى ل خودانى خۆ زقىرەت﴾^(۱).

وبىن ئىفلەحىا لەعنەتكرنى وە ل خودانى خۆ دكەت كۆئەو ئەپىغەمبەرى دەهاتى، دېيىشت: من گوه ل پىغەمبەرى بىو -سلاف لىنى بن- گۆت: ﴿لا يكۈن اللعانون شفقاء ولا شەداء﴾^(۲) لەعنەتبيىز نابنە مەھەدرچى وشادە.

وبىن ئىفلەحىا لەعنەتى دگەھتە وي بىن لەعنەت لىنى ھاتىنەكىن ئەگەر خۆ تىشتكى خودان عەقل نەبىت زى، وەكى د حەدىسا ئەببو دەدردا ئەپىغەمبەرى دا ھاتى، دەمىز زەلامەكى لەعنەت ل باى كرى، ئىينا پىغەمبەرى -سلاف لىنى بن- گۆتى: ﴿لا تلعنها فإنها مأمورة، وإنه من لعن شيئاً ليس له بأهل رجعت اللعنة عليه﴾^(۳) لەعنەتان لىنى نەكە ئەملى ئەنەنەن ھاتىيەكىن،

(۱) ئەببو داود، بىتىنە: صحيح أبو داود يأ ئەلبانى، ژمارا حەدىسىن ۴۹۰۵.

(۲) موسىلم وئەببو داود، بىتىنە: صحيح أبو داود يأ ئەلبانى، ژمارا حەدىسىن ۴۹۰۷.

(۳) مختصر صحيح سنن أبى داود يأ ئەلبانى، پ ۳/۹۲۷، ژمارا حەدىسىن ۴۱۰۱.

ووهچیی لەعنەتان ل تشتەک بکەت وئەو يىن هەزى وان لەعنەتان نەبەت ئەو لەعنەت دى ل وى زقىت.

وگونەها زەھەمیین مەزنتر ئەوە مەرۆڤ لەعنەتان ل دەبىابىن خۇبکەت، ب پەنگەكى نە ئېكىسەر، وەكى د حەدیسى دا ھاتى: بچىت لەعنەتان ل بابى ئېكى يان دەيکا وى بکەت قىجا ئەو زى رابت لەعنەتان ل بابى وى يان دەيکا وى بکەت. ^(۱)

ووھى لەعنەتى فاسقىرىن و كافركىن خودان باودرىيە، زەھەر گۈتنا پىغەمبەرى - سلاڭ لى بن-: ﴿لا يرمىي رجل رجلا بالفسوق ولا يرمىي بالكفر إلا ارتدى عليه إن لم يكن صاحبه كذلك﴾^(۲) مەرۆۋەك بلا ئېكى دى ب فاسقىي يان كافرىت گونەھبار نەكەت، چونكى ئەگەر ئەو يىن وەسا نەبەت ئەو گۆتن دى ل وى ب خۇزقىتەفه.

* ۵۰۵ سواس و دودلى:

وئەفە زى زى بى ئىفلەحىا گونەھىين بورىيە، و مەرۆۋەكى ئەگەر زەھەر گونەھىين خۇز توپىھى كەر شەيتان دى ئىت بىرا وى ل گونەھىين وى يىبن بورىن ئىنتەفە دا وى سىست بکەت و زەرەخما خودى بىن ھىقى بکەت، بەلنى ئەو مەرۆقىنى پىن ل ئەمرى خودى نەدانى يىن دلرەتە و شەيتان رېتكا خۆل نك نابىنت، ئىمام عەلى دېئىشەت: (چو بەلا نەھاتىنە ئەگەر زەھەر گونەھەكى نەبەت، ورپانابت زى ئەگەر ب توپىن نەبەت)^(۳). و خودايى مەزن دېئىشەت:

﴿وَمَا أَصَبَّكُمْ مِنْ مُّضِيَّةٍ فِيمَا كَسَبْتُ أَيْدِيْكُمْ وَيَعْقُواْ عَنْ كَثِيرٍ﴾

(۱) مختصر صحيح البخارى للزبيدي، پ ۴۶۶ ژمارا حەدیسى ۷۰۰.

(۲) مختصر صحيح البخارى، پ ۴۶۹، ژمارا حەدیسى ۲۰۳.

(۳) الفوائد لابن القيم پ ۱۰۶.

(الشوري: ٣٠) هەر موصييەتە کا بىيىتە سەرى ھەوھۇ ز بەر كەدا دەستىن

ھەوھىيە، ئەو گەلەكان ل ھەوھۇ دېۋىرت ژى.

* وکۈزىيا فىن ھەمىن:

ئەمە طاعەت بەرەكتە، وگۇنەھ بىن ئىفلەحىيە، وھەبىن كورى مونەبەھى دېيىت: خودى گۆتىسو ئىرائىلىييان: (ھندى ئەزم ئەگەر گوھدارىيىا من ھاتەكىن ئەز رازى دېم، وئەگەر ئەز رازىبۇوم ئەز بەرەكتىن دەدم، وبەرەكتا من يى بىن دويماھىيە، وئەگەر بىن ئەمرىيىا من ھاتەكىن ئەز عېجز دېم، وئەگەر ئەز عېجز بۇوم، ئەز لەعنەتىن دەمم، ولەعنەتا من حەتا كورى حەفتىن ژى دېت).^(١)

وئەف گۆتنا دويماھىيى دىزى ۋىنى گۆتنا خودىيە : «**وَلَا تَرُرْ وَأَزِرَّةٌ وَزَرَ أُخْرَىٰ**» (الزمر: ٧) كەس گونەها كەسىنەن ناگىرت، بەلىنى بىن ئىفلەحىيا گونەها مەرۆقى دېتە ئەگەرا ھندى ھەقالىيەن خراب بىگەھەنە عەيالى مەرۆقى، ووبىنە ئەگەرا د سەردا بىنە وان، دەدوندەدا وى چو حىمايەت ژ خودى بۆ نابن، ۋىيجا ھشىيارى گونەھىن، چونكى دېت بىن ئىفلەحىيا وى بىگەھەتە عەيالى مەرۆقى بىن حەفتىن ژى.

---

(١) الزهد للإمام أحمد بـ ٦٩، وئەقە يى ضەعيفە، وئاشكەرايە كو ئەو ز سرائىلىيياتانە .

نافبرا پېنجە شوينوارىد گونەھە ل سەر كەبەدە

- و گونەhan هند شوينوارىن كريت يىين زيانى دگەھيننه دلى ولهشى ھەنە يىين ژ خودى پېقەتر كەس پى نەزانت، ۋىجا ژ وان شوينواران^(۱) :
- ۱- زپاركىدا ژ زانىنى: چونكى زانىن رۇناھىيەكە خودى دهاقىتە دلى، و گونەھە وى رۇناھىيەن قەدمىرىنت.
  - ۲- گونەھكار د دل دا ھەست دكەت كو ئەمۇ يىن ژ خودى دويىرە، وئەف چەندە چو خۆشىيى بۇ وى ئى ناھىلت.
  - ۳- ھەر وەسا دويىركەفتەن د ناقبەرا وى و مەرۆڤان ژى دا چى دېت، ب تايىيەتى مەرۆقىن چاك و خېرخواز.
  - ۴- و گونەھە كارى خودانى ب زەحەمت دېيىخت: لەمۇ ھەر دەرگەھەكى ئەمۇ قەمىست بکەتى دى بىيىت ل بەرانبەرى وى يىن گەرىتىمە.
  - ۵- وئەمۇ تارىيەكى ب راستى د دلى خۆ دا دېيىت، دل ولهشى وى لاواز دكەت، ووی ژ طاعەتى بىن بار دكەت.
  - ۶- گونەھە عەمرى كورت دكەن، و بەرەكەتى رادكەت، خودى مە بپارىزەت.
  - ۷- گونەھە گونەھەن دكىشت، وئەمۇ كەسى گونەھەكى بکەت بەرى وى دكەفتە گونەھەكا دى، حەتا وە لى دېيىت ئەمۇ نەمشىيت خۆ ژ گونەھەن بەدەتە پاش.

(۱) بېتىنە: الجواب الکافی لابن القیم، پ ۱۰۷-۵۴ ب دەسکارى فە.

۸- ویا ژ هەمیئ ب ترسىتت ئەوھ گونەھ ئىرادەيى دلى لواز دكەت،
وحەزكىنا گونەھى ب ھېز دكەت ویا تۆبەكىنى لواز دكەت.

۹- دل ئىدى گونەھى كىرىت نابىنت، لەم كىنا گونەھى بۇ وي دبته
عەدەت، وئەم شانازىيى ب گونەھى دېت.

۱۰- گونەھ ئاگرى شەرمىن وغىرەتى د دلى دا دتەمىرىنت، وشەرم
وغىرەتە ژىينى ددەتە دلى.

۱۱- و گونەھ خودانى خۆ ھېڭىزلى لەعنەتا پىيغەمبەرى - سلاط لىنى بن-
دكەت.

۱۲- وئەم گونەھكارى بىن بار دكەت ژ دواعىيا پىيغەمبەرى - سلاط لىنى
بن، ویا وان فريشتەيىن ب قەدر يىن كو داخوازا گونەھ ژىيرىنى بۇ
خودان باودران دكەن.

۱۳- وئەم دېنە ئەگەر خودى عەبدى ژ بىر بکەت، وئەقەيدە
ھىلاكا مەزن: ﴿ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسْوَ أَللَّهَ فَأَنْسَسُهُمْ أَنْفَسُهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَسِقُونَ ﴾ (الحشر: ۱۹).

۱۴- گونەھ ئەگەر زىدەبۈون دلى خودانى دئىيىتە خەتمىكىن، ۋېچىغا ئەم
ژ غافلان دئىيىتە ھەزمارتىن: ﴿ كَلَّا بَلَّ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾ (المطففين: ۱۴).

۱۵- و ژ عقوبەيىن گونەھى: ئەم تورس و سەھىمى دئىيختە دلى
گونەھكارى، چونكى طاعەت ئەم كەلاتا مەزىنە يى خودانى دپارىزت.

۱۶- وئەم دبته ئەگەر خودى ل دەمىن تەنگاھىيى ب تايىبەتى ل دەمىن
سەكمەراتى دويماھىيىا گونەھكارى يى خراب بىت.

* شوینوارېن هیلانا گونههان (ل دنیاين):

ئبن قهییم خودى رىزى رازى بت- دېيىت: (پاكى و مەزنى بۆ خودى بت! ئەگەر هیلانا گونههان چو تشت تېدا نېبت ھەما بەسە كۈ وى ئەف مفایه تېدا ھەنە: ب جەئىنانا مروھتى، و پاراستنا نامويسى، و قەدر وبەايى، و مالى يى كۈ خودى ېاگرتنا مەصلحەتىين دنيايان وئاخەتى پېقە گېيداي، و ب دەستقەئىنانا ۋىيانا مروقان، و چاڭكىدا زىن وزىيارى، و رەختىا لەشى، و تەناھىيى دلى، و خۆشىيى نەفسى، و فەھىيى سىنگى، و تەناھىيى ز ترس و نەخۆشىيى فاسق و سەردەچوپىيان، و كىيمىيى خەم و نەخۆشىيىان، و پاراستنا نەفسى ژ ھلەكتنا كىماسىييان، و پاراستنا رۇناھىيى دلى كۈ ب تارىيىسا گونەھى بىتتە قەمراندىن، و رېتك ل بەر وى فەھ بىت نە وەكى فاسق و سەردەچوپىيان، و ژ جەھەكتى ئەمو پىن نەھەمىيەت رزق ل بەر وى فەھ دېت، و ئەمو كارى ل سەر گونەھكاران ئاسى دېت ل بەر وى دى يى ب ساناهى بت، و طاعەت ل بەر وى ب زەممەت ناكەفت، وزانىن دى ل بەر وى خوش بت، و خەلک دى ب باشى بەحسى وى كەن، و دوغايان بۆ وى كەن، و ئەمو ل بەر وان دى شرین بت، و ھەبىەتا وى دى كەفتە دلىن خەلکى، و ئەمو دى پاشەقانىيىا وى كەن، و دى بەرەقانىيى ژ وى كەن ئەگەر تەعدييى ل وى ھاتەكىن، يان ئەگەر ئېكى غەبا وى كر، و ھەر زوى دى د گازىيىا وى چن، و ئەمو دى نېزىكى خودى بت، و نېزىكى مiliاكەتان ژى، و شەيتانىيىن مروق و ئەجنان دى ژ وى دويىركەن، و خەلک دى لەزى د خزمەتا وى دا كەن، و دى حەز كەن ھەقالىنىيىا وى بىكەن، و ئەمو ژ مرنى ناتىست، بەلكى دى يى كەيفخوش بت كۈ بچتە ليقائى خودى، و دنيا دى د دلى وى دا ياكىم بت، و ئاخەت ل نك وى دى ياكىم بت، و بەرى دى ل هندى بت ئەمو سەركەفتنا مەزن ل ئاخەتى ب دەست خۆ بىخت،

ودى تام كەته شرينيبيا طاعەتى، وشرينيبيا ئيمانى ژى دى بىنت، وئەو دوعايىپن ھلگرىن عەرسى ووان ملياكەتىن ل دۆر ورەخان دى ب دەست خۇ ۋە ئىنت، وکەيغا وان ملياكەتىن كارى دنىسىن دى ب وى ئىت، وەھەر دەم ئەدو دى دوعايىان بۇ وى كەن، وعەقلى وى وباورى و تىيگەھشتىنا وى دى زېدە بت، وقىانا خودى دى گەھتە وى، و بەرى خۇ دى دەتنى، وکەيف دى ب تۆيەيا وى ئىت).

* شۇينوارىن ھىلانا گۈنەھان (دەن عەبد دەن):

ملياكەت ب مزگىنييما ژ خودى قە پىشوازىنى ل وى دكەن، و مزگىنيي دەدنى كو چو ترس و خەم ل سەر وى نىنە، وئەو ژ سجن و بەرتەنگىيما دىيابىن بۇ مىرگەكىن ژ مىرگىيىن بەحەشتىن دئىتە قەگوهاستن، ئەو حەتا رۆزرا قيامەتنى خۆشىيەتىدا دېدەت.

* شۇينوارىن ھىلانا گۈنەھان (ل ئاخىرنى):

دەمنى دېتە رۆزرا قيامەتنى خەلک دەيىنە د گەرمىن و خوهىن را، و ئەمۇي خۆ ژ گۈنەھان دايە پاش دى ل بەر سىبەرا عەرسى بت، وئەگەر ئەو ژ مەحشەرى چۈون ئەو ب لايىن راستىندا دى ئىتە بىن د گەل و ھلىتىن خودى يېتىن تەقوادار و كۆما خودان ئىفلەح، وئەقە قەنجىيما خودى يە ئەو دەدەتە وى يېتىن و بقىت خودان قەنجىيما مەزىنە.^(۱)

قىيجا خوزىيما وى يېن گۈنەھە ھىلائىن، وەكى حەسەننى بەصرى گۆتى: ئەى كۈرى ئادەمى، ھىلانا گۈنەھەن ب ساناھىتە ژ داخوازى كرنا تۆرى^(۲).

(۱) بېتىنە: الفوانىد لابن القيم، پ ۱۵۲.

(۲) الزهد لىإمام أحمد، ۲۴۲/۲.

نافبرا شەشى
تۆبە وشەرتىن وۇ

تۆبا مرۆژى ب سى شەرتان دئىتە قەبولىرىن: پەشىمانى ل سەر كرنا گونەھى، وھىلانا وى گونەھى د گاۋىن دا، وېكەتە دلى كۈئەمە لى نەزقىرته فە، (ويا چارى: حەقى خەلکى بۇ بىزقىرىنتە فە ئەگەر وان حەقەك ل نك وى ھەبت)، وپىتىقىيە تۆبە ھنگى بىتەكىن ھىشتا دەمىن وى نەچۈرونى.

ئىمام ئىبن قەيىم بىثت: (پەشىمانى ئەمە ل سەر كرنا خۆ يَا بۆزى بۇ گونەھى پەشىمان بىت، وھەر د وى گاۋى دا خۆز وى گونەھى بىدەتە پاش، وېكەتە دلى خۆ كول پاشەرۇزى نەزقىرته وى گونەھى^(۱)). پىغەمبەر -سلاف لى بن- دېيىت: «كُل ابن آدم خطاء، وخير الخطائين التوابون»^(۲) هەمى مرۆف گونەھان دىكەن، وباشتىرىنى گونەھكاران ئەمۇن يېن تۆبە دىكەن.

لەو يَا فەرە مرۆف ھەر زوى لەزى ل تۆئى بىكەت، ئىمامى غەزالى دېيىت: (تو بىزانە ئەگەر يَا فەر بىت ل سەر وى كەسىن زەھر قەخوارى ئەگەر

---

(۱) الزهد لىإمام أحمد، ۲۴۲/۲.

(۲) صحيح الجامع الصغير ۴۳۹۱، ئىمام ئەممەد وترمىذى شەدگوھىزىن.

پەشیّمان بۇو کو ھەر د گاچى دا وېن خۆ گىرۋەكىن دلى خۆ راکەت، يا فەرتەل سەر وى كەسىن زەھرا دينى (کو گونەھن) ب كار دئىنت ئەمەھ ھەر زوى ل كارى خۆ لېيھە بىت).^(١)

وحەسەنى بەصرى دېيىت: (خەمخوارنا مەرقۇنى ژ گونەھا وى دى بەرى وى دەتە هيلىانا وى گونەھن، پەشىّمانىبىا وى ل سەر وى گونەھن كلىلا تۈزۈكىنى يە، و مەرقۇنى بىمېنت قەھرى ژ گونەھا خۆ بخۇت ئەقە دى بۇ وى ب مفاتىر بىت ژ ھندەك باشىيەن وى كرىن).^(٢)

وبەكىرى كورى عەبدىللاھى موزەنلى دېيىت: (كارتىن مەرقۇان دئىنە بلندكىن، قىيىجا ئەگەر بەرپەرەكى ئىستغفار د گەل دا بىت بىتە بلندكىن دى يىن سېپى بىت، و ئەگەر بەرپەرەك بىن ئىستغفار ھاتە بلندكىن دى بەرپەرەكى رەش بىت).^(٣) و كىيشانا ئىستغفاران ژ سالقۇختى خودان باوەرىنە، پىغەمبەر - سلاف لىنى بن- دېيىت: «مثىل المؤمن مثل السنبلة، تستقييم مرة، وتخر مرة، ومثل الكافر مثل الأرزة لا تزال مستقيمة حتى تخر ولا تشعر»^(٤) مەتەلا خودان باوەرى وەكى مەتەلا گوليا گەنمىيىھ، جار راست دېت وجار خوار دېت، و مەتەلا كافرى مەتەلا كاشى يە يا راستە حەتا جارەكى دىكەت بىيىھا ژ خۆ ھەبت.

(١) إحياء علوم الدين للغزالى ١٥٥/٤

(٢) ذم الھوى لابن الجوزي پ ١٠٣

(٣) ذم الھوى لابن الجوزي پ ١٧٤

(٤) صحيح الجامع الصغير ٥/٢٠٠

وبيغه مبهر - سلاف لى بن - دبىزت: ﴿ يا أىها الناس، توبوا إلى الله واستغفروه، فإني أتوب إلى الله في اليوم مائة مرة ﴾^(١) گەلى مرۇقان ل خودى بىزىن داخوازا زىيرنا گونەھان بۆ خۆژ وى بىكەن، هندى ئەزم رۇزىن سەد جاران ئەز توپىه دكم. قىيىجا ئەگەر موحىمەد - سلاف لى بن - ئەمۇن خودى ھەمى گونەھىن وى بۆ وى زىيرىن رۇزىن سەد جاران توپىه بىكەت، پا دېبىت ئەم ئەويىن د ناف گونەھان دا ناقۇ بۇوين چەند جاران توپىه بىكەين؟

وبەرى خۆ بدى چەند خودى كەيف ب تۆبا عەبدى خۆ دېبىت ھەرچەندە ئەمۇ نە چو مفابىي دگەھىنتى ونە چو زيانى، پىيغەمبەر - سلاف لى بن - دبىزت: ﴿ لله أشد فرحاً بتوبة عبده حين يتوب إلية من أحدكم كان على راحته بأرض فلاة، فانفلت منه، وعليها طعامه وشرابه، فأيس منها، فأتى شجرة، فاضطجع فى ظلها، وقد أيس من راحته، فいnما هو كذلك إذ هو بها قائمه عنده، فاذ بخطامها، ثم قال من شدة الفرح: اللهم أنت عبدي وأنا ربک، أخطأ من شدة الفرح ﴾^(٢) كەيفا خودى ب تۆبا عەبدى وى دەمىن ئەمۇ لى زېرىت ژ كەيفا ئېك ژ ھەمەھ پىرە ئەگەر ل دەوارا خۆ بت ل چۆلەكى، قىيىجا دەوارا وى ۋەرسەت وېچت، وخوارن وقەخوارنا وى ل سەر بت، قىيىجا ژى بىن ھېقى بت، وبيتە بن دارەكىن و ل بەر سىبىمەرا وى پال بىدەت، وئەم بىن بىن ھېش ژ دەوارا خۆ، و ل وى دەمىن ئەمۇ بىن وەسا ھند بىيىنت دەوارا وى ل ھنداش سەرەت وى يَا

(١) موسىم قەدگۈھىزىت ٢٧٠ ٢.

(٢) موسىم قەدگۈھىزىت ٢٧٤٧.

پاوهستایه، قیجا رابت ههقساری وئ بگرت، پاشی ژ کهیفان دا بیزت: يا رهبي تو عهبدی منی وئهز خودایین تهمه، ژ کهیفاندا خلهت بيت.
قیجا يا پیتتشیه لهز د توبهکرنی دا بیتهکرن، چونکی گیرۆکرنا توبی
ب خۆ کارهکنی بیتی توبهکرنیه، ئبن قهییم دیزت: (وئهقە تشتهکه کیم
جاران دئیته سهر هزرا توبهکرى، ل نک وی ئهود هەر جارهکا وی توبه
ژ گونههکنی کر، ئیدى چول سهر نامینت، ودبىت ل سهر وی بمینت ئەو
توبه بکەت ژ هندى كو و توبه گيرۆکرى).^(۱)

شیخ الاسلام ئبن تھیمیه دیزت: (هندەك جاران مەسەلەك يان
تشتهک ل بەر من ئاسى دبت، ئەز هزار جاران يان پتر يان كیمتر
ئستغفاران دکیشەم حەتا دلى من فرهە دبت، وئەو تشتنى ل ھر من ئاسى
بووی ب ساناهی دکەشت، ودت ھنگى ئەز ل بازارى بى يان ل مزگەفتى
يان ل مەدرەسى، وئەف چەندە من ژ زکرى وئستغفارى پاشقە نابەت
حەتا ئەز دگەھمە مرادا خۆ).^(۲)

وتشتى ژ ھەمیان ب ترسىر ل سەر مروقى ئەو دويچۈونا ھەوايى
نەفسا خۆ بکەت، چونکى ئەو خودانى دېتە ھیلاڭى بیتى ئەو ب خۆ
بەھىيەت. د گۆتنەکنی دا ھاتىيە، كو ئبلیس دیزت: (من مروق بگونەھان
برنە ھیلاڭى، ووان ئەز ب ئىستغفارى و ب "لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ" ئەز
کوشتم، قیجا دەمى من ئەف چەندە دىتى من ھەوايى نەفسى ل بەر وان

(۱) تهذیب مدارج السالکین لابن القیم، هذبه عبد المنعم العزی، پ: ۱۵۷.

(۲) ابن تیمیة بطل الإصلاح الديني، لمحمد مهدی الاستانبولي، پ: ۱۲.

شرينکر لهوا ئهو گونههان دكەن وتۆيە ناكەن، چونكى ئەو هزر دكەن ئەو
كارى ئەو دكەن يې باشه).^(١)

وتشتى ئەو ژ تۆيەكىنى دايىنه پاش، وەكى يەحىايى كورى موعاذاى
دېيىشت ئەوه: (ئەو مرنى دويير دېيىن، و ژ نيشانىتىن تۆيەكەرى ئەوه: ئەو
رۇندكان بېرىشت، وەهز بىكەت يې ب تىنى بت، وەھر جارەكا دلى وى چوو
خرابىيەكى ئەو حسىبىن د گەل نەفسا خۆ بىكەت).^(٢) وئەگەر ئەو نيشان
نەھاتنه ديتىن مەعنا وى ئەوه بەندك بقۇرى يېتەتىپ دەرىزىكىنى، دا پىر
د سەر دا بچىت، پېغەمبەر -سلافلىنى بن- دېيىشت: «إِذَا رأَيْتُ اللَّهَ
تَعَالَى يَعْطِي الْعَبْدَ مِنَ الدُّنْيَا مَا يُحِبُّ وَهُوَ مَقِيمٌ عَلَى مَعَاصِيهِ فَإِنَّمَا
زَلْكَ مِنْهُ أَسْتَدْرَاجٌ»^(٣) ئەگەر تە دىت خودى هند نىيائىن بەدەتە عەبدى
هندى وى بقىت وئەو يېتى گونەھكار، هەما ئەو ل دويىش بەردانەكە بقۇرى
دا پىر د سەر دا بچىت.

وئىبوو مووسا دېيىشت: پېغەمبەرى -سلافلىنى بن- گۆت: «إِنَّ اللَّهَ
يُمْلِى لِلظَّالِمِ فَإِذَا أَخْذَهُ لَمْ يَفْلَتْهُ، شَمَ قَرَأَ: وَكَعَذَلَكَ أَخْذُ رِبِّكَ إِذَا أَخْذَ
الْقَرِئَتْ وَهِيَ ظَلِيلَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ»^(٤) خودى ل دويىش زالمى
بەرددەت وئەگەر وى ئەو گرت ئەو ژى خلاس نابت، پاشى ئەو ئايەت
خواند ئەوا خودايىن مەزن تىدا دېيىشت: وھوسا گرتنا خودايىن تەيە بقۇرى
بازىزان دەمىن ئەو دزۈردار، هندى گرتنا خودايىن تەيە يا ب ئىش و دژوارە.

(١) حەديسەكا دورستە، بىتىنە: النوافخ العطرة للصفدي، پ: ٨٦.

(٢) ذم الھوى لابن الجوزي، پ: ١٧٤.

(٣) صحيح الجامع الصغير . ٥٧٥/١.

(٤) الزهد لىإمام أحمى پ: ٣٠.

لەو تۆبا ژ دل بۆ هەمی ئەندامىن لەشى يا فەرە، موحاسىي دېيىت: (تۆبا چاقى ئەوه مەرقۇش پىي بەرى خۆ نەدەته حەرامىيى، و تۆبا گوھى ئەوه ئەو گوھداريا حەرامى نەكەت، و تۆبا دەستى ئەوه خۆ ژ حەرامى بەدەته پاش، و تۆبا پىييان ئەوه ب نك حەرامى قە نەچن، و تۆبا نامويسى ئەوه خۆ ژ فاحشى بەدەته پاش. و ھۆسا ھەمى ئەندامان حەتا عەقلى ژى تۆبا خۆ ھەيە، و تۆبا عەقلى ئەوه ھزرى د تىشى حەرام دا نەكەت، و ئەزمان تۈرى دەكتەت، و تۆبا وي ئەوه خرابىي نەبېرىت).^(۱)

و گونەھ خودانى ژ طاعەتى دەدەته پاش، وەكى حەسەنلى بەصرى دېيىت: (ئەگەر تو نەشىاي ب شەث رابى عىيادەتى بکەي، يان ب رېڭىز يىي ب رېڭىز بى تو بىزانە كۆ تو يىي مەحرۇومى، خرابى و گونەھان تو يىي گىرىدىاي).^(۲)

وعەبدىللاھى كورى موبارەكى دېيىت: (ئەمۇي سىستىيى د ئەدەبى دا بکەت جازايى وي دى ئەو بىت ئەو ژ كرنا سوننەتان دى مەحرۇوم بىت، وەھچىيى سىستىيى د سوننەتان دا بکەت جازايى وي دى ئەو بىت ئەو ژ كرنا فەرەضان دى مەحرۇوم بىت، وەھچىيى سىستىيى د كرنا فەرەضان دا بکەت جازايى وي دى ئەو بىت ئەو ژ علم و مەعرىفەتى دى مەحرۇوم بىت).^(۳)

ۋەگەر تو ئەو بى يىي طاعەتى بکەي ژى گونەھ دى ئېكىا ھند ژ تە چىكەن تو تامى ژ وي طاعەتى نەبىنى، پسىيار ژ وەھبى كورى مونەببى ھاتەكىن: ئەرى ئەو كەسى گونەھى بکەت تاما طاعەتى سەح

(۱) التوبه للمحاسبي، پ: ۵۲.

(۲) بىرتىنە: النافخ العطرة للصفدي، پ: ۸۶.

(۳) تذكرة السامع والمتكلم، للكنانى، پ: ۶۸.

دکهت؟ وی گوت: (نه، خو ئهوي هزري زى تيدا بکهت!)^(۱) يه عنى: د گونه هى دا.

وئيمام ئەممەدى بەحسى كرنا گونه هى كر و مەتمەلا وى وەكى يَا وى مرۆشى ليكىر ئهوي د ناف هەرىي را بچت خو پاريزت، قىيىجا هند ببىنت كو پىيى وى چوو خوارى، وئيمامى گوتە هەقالىتىن خو: (عېبد زى يىن وەسايە، ئى مىنت خۇز گوهان دەته پاش حەتا دکەفتى وچى گاشا كەفتى دى تىپرا ئاسىت بت).^(۲)

قىيىجا هشيارى گونه هىين بچوپىك بى، غەزالى دېيىت: (گونه هەكما مەزن يا بىتەكىن وبچت وچو يىين دى د دويش را نەئىن خودان پىتر يى ب هيچىيە كو بىتە عەفيكىن ژ گونه هەكابچوپىك يا مەرۆش بەردەواامييى ل سەر بکەت، و مەتمەلا قىيىچەندى وەكى مەتمەلا چىككىن ئاققىيە ئەمۆتىن ل دويش ئىك ب بەرى دکەقىن حەتا كارى تى دەمن، بەلى ئەگەر سەتلەكما ئاققىي يَا تىرى ب ئىك جارلى بىتەكىن چو كارى تى ناكەت)^(۳)، وەر ژ بەر قىيىچەندىيە پېغەمبەر - سلافلەن بن- دېيىت: ﴿خیر الأعمال أدوهمها وإن قل﴾^(۴) باشترين كار ئەوه يى بەردەواامتى بىت ئەگەر خۇ يى كييم زى بت.

(۱) صيد الخاطر لابن الجوزي، ب: ۵۱.

(۲) الآداب الشرعية للمقديسي . ۹۷/۱

(۳) إحياء علوم الدين للغزالى . ۱۹۵/۴

(۴) صحيح البخاري . ۶۴۶۵

ئىن قەيىم دېيىت: (رېزدىيا ل سەر گونەھە ئىگونەھە كا دېيىه، ورۇينىشتىنا گونەھەكارى ژ خۆ ۋىپە گەھشتنى رېزدىيە، ورازىبۈونا ب گونەھەن خۆ پېشت راستكىرنا ب وى نىشانا تىچۈونىيە).^(۱)

ومه‌عنا رژیبونی ل چیزی وهکی موحاسبی دیېشت ئەوه: (کو شرینیا گونه‌ھى د دلى دا بىمېت)^(۲)، ماوەردى دېېشت: (ئەو كەسى بکەتە كەنی وئىترافى ب گونه‌ها خۆ بکەت چىتەرە ژ وى يىن بکەتە گرى و كارى خۆ بکەتە منهت ل سەر خودى، وئەمۇي بکەتە گرى و ژ گونه‌ها خۆ پەشىمان بىبىت چىتەرە ژ وى يىن بکەتە كەنی وئىترافى ب گونه‌ها خۆ بکەت).^(۳)

٦٤٦٥) صحيح البخاري

. ٥٥) التوبة للمحاسبى، پ: ٢)

(٣) أدب الدنيا والدين للماوردي، ب: ١٠٥.

نافبرا حهفتى

گونهھىزىر

تو بزانه -خودى رەحمى ب مە وته وھەمى موسىلمانان بىمەت- كۈنىدەي تۆبىيە ئەگەر شەرتىن وى ب جە- هاتن گونەھان ژى دېمەن، بەلىنى بى ئىفلەحىا وان گونەھان پىتىقى ب ھندەك تشتىن دى ھەيە حەتا نەمەينت ونەفس ب ئىكجارى ژى پاقۇز بىت، وەكى پاقۇزكىن ئامانى ژ شوپىندەقى صەى دەمىن دەقى خۆ دەكتى، پىغەمبەر -سلاف لىنى بن- دېيىزت: ﴿إِذَا وَلَغَ الْكَلْبُ فِي إِلَنَاءٍ فَاغْسِلُوهُ سَبْعَ مَرَاتٍ، وَعَفْرُوْهُ الثَّامِنَةُ فِي التَّرَابِ﴾^(۱) ئەگەر صەى دەقى خۆ كەر ئامانى حەفت جاران وى ب ئاشقى بشۇن، وجارا ھەشتىن ب ئاخى.

ئىن رەجب دېيىزت: گونەھ ب ۋان رېتکان دئىنە زېرىن:

۱- تۆيا ژ دل بت: خودايىن مەزن دېيىزت: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَفُورُ الْرَّحِيمُ﴾ (الزمر: ۵۳). ھندى خودى يە گونەھان ھەمېيان ژىن دېت، ھندى خودى يە ئەود پىر گونەھىزىرى دلىقانكار.

۲- كىشانا ئىستغفاران: د حەدىسىن دا ھاتىيە: ﴿لَوْلَمْ تَذَنَبُوا لِذَهَبِ اللَّهِ بِكُمْ وَلِجَاءُ بَقْوَةٍ يَذْنَبُونَ، ثُمَّ يَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ﴾^(۲). ئەگەر

(۱) مختصر صحيح مسلم للنووي، ۋىزارا حەدىسىن ۱۱۹ پ: ۴۱.

(۲) مختصر صحيح مسلم للنووي، ۋىزارا حەدىسىن ۱۹۲۲ پ: ۵۱.

ههوه گونهه نه کربان خودی دا ههوه بهت و مللته کنی دی ئینت گونههان بهکن، پاشی داخوازا گونهه ژیبرنی ژ وی بکهن وئهه دا گونههین وان ژی بدت.

۳- باشیتین گونههان ژی دبمن: خودایی مهزن دبیزت: ﴿إِنَّ الْحَسَنَةَ يُذْهِبُنَّ الْسَّيِّئَاتِ﴾ (هود: ۱۱۴)، هندی باشینه گونههان دبمن، وکارین قنهج و دانا خیران دکهقنه د بن چان باشیان څه.

۴- دوعایا خودان باوهران بټ ودان باوهری: وهکی دهمنی ئهه دوعایی بټ وی دکهن کو خودی گونههین وی ژی بهت، ودهمنی ئهه نقیثاً مری ل سهه وی دکهن دوعاییان تیدا بټ وی دکهن.

۵- مهدہدرا محمدی سلاط لئن بن: وهکی د حمدیسا دورست دا هاتی: ﴿شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكَبَائِرِ مِنْ أَمْتِي﴾^(۱) مهدہدرا من بټ وان یتین گونههین مهزن کرین ژ ئوممهتا من.

۶- ئهه موصیبہتین دنیاییتین گونههان ژی دبمن: وهکی د حمدیسا دورست دا هاتی: ﴿مَا يصِيبُ الْمُؤْمِنَ مِنْ وَصْبٍ وَلَا نَصْبٍ وَلَا هُمْ وَلَا حَزْنٌ إِلَّا كَفَرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ﴾^(۲) نهخوشي وزهحمدک وخته وتهنگاقيقیه ک ناگههته خودان باوهری ئهگهه خودی پیشنه گونههین وی ژی نهبهت. ئهقه ب وی شهرتی ئهگهه ئهه صهبری ل سهه بکیشت.

۷- رهحم ولوقانیبا خودی وعهفووا وی: بیتی عبدان دهسته ک د فی چهندی دا ههبت.

---

(۱) جامع الأصول .۱/۷۶، ۴، ژمارا حمدیسی .۱۲/۸۰.

(۲) مختصر صحيح مسلم للنووي، ژمارا حمدیسی ۱۷۹۸ پ: ۴۷۷

ئىن رەجەب دېئىت: (وھەچىي ئەف حەفتە ژى نەگىن بلا ئەو ژ خۆ پىشەتر ۋەمەي كەسى نەكەت).^(۱)

- ٨- دئاخىن وەرىپۇن: ئىن تەيمىيە دېئىت: (ئەو فتنە وڭشاشتن وترسا ئەو د قەبرى دا دېيىت، وئەو نەخۆشى وتهنگاۋىيەن ئەو ل رۆزى قىامەتىنى ژى دېيىت).^(۲)

* جاوا ئو دە خۆ ژ ھەزىزىن گۈنەھەن يارىزى؟ *

ئىن قەيىم دېئىت^(۳): (نەفسا تە ب ۋان رېكەن دىئ ئىتە پاراستن:

- ١- ئەگەر تو بىزانى كو خودى تە دېيىت، وئەو ب دل وھەزىزىن تە يىن زانايە.

- ٢- شەرمىدا خودايىن پاك ويلند.

- ٣- تو خودى ژ هندى مەزنلىرى بىينى كو ئەو ۋان كاران ژ تە بىيىت.

- ٤- ترسا تە ژ هندى كو تو د چاۋىيەن وى دا بشكىيى ژ بەر وان ھەز وكارىن خراب.

- ٥- ترسا تە ژ هندى كو ئىكىن دى ژىلى وى جەن خۆ د دلى تە دا بىكەت.

- ٦- ترسا تە ژ هندى كو ئەو ھەزىز مەزن بىن وئاگىرى وان خۆش بىت، ووى باودىرى وقىيانا خودى يا د دلى دا ھەى بخوت.

- ٧- كو تو بىزانى هندى ئەو ھەزىز وەكى وى تۆۋىيىيە يىن بۆ طەيرى دئىتە ھافىيتىن دا ئەو پىن بىتەگەرنى.

---

(۱) تسلية أهل المصائب، ب: ٢٥٠.

(۲) بىتە: الإيمان الأوسط لابن تيمية ب: ٤٣-٢٩.

(۳) بىتە: طريق الہجرتين وباب السعادتين لابن القيم ب: ١٧٦-١٧٥.

-۸- کو تو بزانی هندی ئهو هزرن بى خېرن د گەل باوهريي د دلهكى دا
کۆم نابن بىتى ئىك ژ وان يا دى بېت.

-۹- کو تو بزانی هندی ئهو هزرن دهريايىكى بى لېقە، وھەر جارەكى ئهو
کەفتەنە دلى دل دى خندقت وبەرزە بت.

-۱۰- کو تو بزانی هندی ئهو هزرن نهالا ئەممەقاۋەنە وھىقىيەن نەزانانە،
وژبلى پەشىمانىيە تىشتەك بۆ خودانى پېقە نائىيت).

ۋەڭەر جارەكى -خودى ئەتكەت- تو تۈشى ۋان هزران بۇرى، گوھداريا
قىنى سەرەتاتىيەن بىكە ئەمواز مەلکى فورسى كىسرا ئەنۇوشىپروانى دئىتە
شەگوھاستن، دېپىش:

پۆزەكى دەركەفتە نىچىرىي وگەلەك كرە غار، و ژ لەشكەرى خۆ ۋەدەر
بۇو، و گەلەك تىينى بۇو، بىستانەك دىت چوو د نافدا، جەجىلەك دىت
گۆتى: كانى هنارەكى بىدە من، پىستى وي هنارەك دايە قىنى، وي ئەمە هنار
هنار كەر كەر دەندىكىيەن وي گفاشتن ئاقەكا زىتە ژىھات، ئەمە ئاف ۋەخوار
و كەيفەكا زىتە پىھات، لەمە وي كرە دلى خۆ كۆئەث قى بىستانى بۆ
خۆ ژ خودانى بىستىنت، جارەكى دى گۆتە جەجىلى: كانى هنارەكى دى بىدە
من، گاۋا دايە قىن ووي ئەمە گفاشتى دىت ئاقەكا كىيم ژىھات، و تامەكى
نەخوش ژى سەحڪر، لەمە گۆتە جەجىلى: بۆچى تاما هنارى ھۆلى ھات؟
جەجىلى گۆت: دىيارە پادشاھىنە وەلاتى ئىيەتەكى خراب كرە دلى خۆ، ۋېجا
ژ بەر هندى تاما هنارى د دەقىن وي دا ھاتە گرھاپىن.. گاۋا
ئەنۇوشىپروانى ئەف چەندە دىتى پەشىمان بۇو و د دل دا ژ ئىيەتا خۆ لېقە
بۇو، و گۆتە جەجىلى: كانى هنارەكى دى بىدە من، و گاۋا تام كرې وي هنارى
دىت كو تاما وي ھېشتا ژ يا ئىكىن ژى خۆشتە، ئىينا گۆتە جەجىلى:

بزچی تاما وئى هاته گۆهارتىن ؟ جھىلى گۆت: دياره پادشاهنى وەلاتى
ل ئئيهتا خۆ لىقە بولۇ!

رازى پشتى قىتى چىرۇكىن ۋەدگوھىزىت دېيىشت: لەو ناقۇن قى مەلكى
ب عەدالەتى د ناڭ خەلکى دا گەپىيا، حەتا ھندەك مەرۆڤ ژ پىغەمبەرى
-سلاف لىنى بن- ۋەدگوھىزىن كۈنى گۆتىيە: ل زەمانىن مەلكىن عادل ئەز
يى بولۇيم.^(١)

قىيىجا ھشىارى گونەھان بە، ب تايىيەتى ئەو گونەھىن مەرۆڤ ھنگى
دەكت دەمىن يىن ب تىنى، د حەدىسەكىن دا يا شەوبان ژ پىغەمبەرى -سلاف
لىنى بن- ۋەدگوھىزىت ھاتىيە: ﴿لَا علَمْنَ أَقْوَامًا مِّنْ أُمَّتِي يَأْتُونَ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ بِحَسَنَاتِ أَمْثَالِ جَبَالٍ تَهَامَةَ بِيَضَاءِ، فَيَجْعَلُهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَبَاءً
مَنْشُورًا﴾ ئەز دى بىيىن ھندەك كەسان ژ ئۆممەتا خۆ رېڭىز قىامەتى دى
ئىين ھندەك باشىيەن سېپى يىين ھندى چىايىتىن تەمامە يىين ھەين، بەلىنى
خودى وان باشىيەن دى پويچ كەت ھەر وەكى چوننە، شەوبانى گۆت: ئەم
پىغەمبەرى خودى، سالۇخەتىن وان بۇ مە بىيىزە، وان بۇ مە ئاشكەرا بىكە،
نەكۆئەم ژ وان بىيى ئەم ب خۆ بەحەسىيەن، گۆت: ﴿أَمَا أَنْهُمْ
إِخْوَانَكُمْ مِّنْ جَلْدِكُمْ، وَيَاخْذُونَ مِنَ اللَّيلِ مَا تَأْخُذُونَ، وَلَكُنْهُمْ أَقْوَامٌ إِذَا
خَلَوُا بِمَحَارَمِ اللَّهِ انتَهَكُوهَا﴾^(٢) نى ئەو وەكى ھەوەنە ژ جلدى ھەوەنە،
وئەم ژ وەكى ھەوە ب شەف عىيادەتى دەكەن، بەلىنى ئەم ھندەك كەسىن
دەمىن دەمىننە ب تىنى د گەل وان تىشىتىن خودى حەرام كەرىن ئەم پىلىنى
ددانى.

(١) تفسير الرازى . ٢٤٤/١

(٢) ئىن ماجە ب سەنەدەكا دورست ۋەدگوھىزىت، زىمارا حەدىسىن . ١٤١٨

وئهبوو دهرااء دېيژت: (ئىك بلا ژ هندى بىرست كو دلىن خودان باودان لەعنەتان ل وى بىكەن بىتى ئەو پى بەھسىيەت!) پاشى وي گۆت: (تو دزانى بۆچى؟) گۆت: نە، وي گۆت: (عەبدەك دەملى دەپىتە ب تىنى وبىن ئەمريا خودى دكەت، خودى نەقىيانا وي دى ھافىيە دلىن خودان باودان بىتى ئەو پى بەھسىيەت)^(۱)، ژ بەر قىنچەن ئەن جەوزى دېيژت: (وتو بزانە كو موصىبىيەتا ژ ھەميي مەزنەر ئەوه مەرۆف كەيىفا خۆ ب ھندى بىنت كو پىشى وي گونەھ كرى ژى چو ب سەرى نەھات وما سلامەت، چۈنكى دېت عقووبە گىرۇ بىت، وعقووبە يىا مەزنەر ئەوه مەرۆف پىن نەھمىيەت، وکو ئەمو ۋىستانىدا دىنى بىت يان رەشكىنا دلى).^(۲)

خودى مە بپارىزت.

---

(۱) الجواب الكافي لابن القيم پ: ۴۷.

(۲) بىتنە: النوافح العطرة للصفدي پ: ۸۶.

نافبرا هەشتى

عقووبەيا گونەھەن ھەر كەن ئىيت
ئەڭھەر خۇ پشىتى كەمەكى ۋە بت

بىن گومانە كو جزاىيە كارى ھەر دى ئىيت، چ ئەو كار خرابى بت
چ باشى، و ژ خاپاندىن و سەردەچۈونىيە گونەھەكار ھزر بىكەت كو ھەر
جارەكە وى عقووبەيا كارى خۇ نەدىت ئەو مەعنە وى ئەمە ئەو يىن ھاتىيە
عەفۇوکەرن، چونكى دېت عقووبەيا وى پشىتى دەمەكى يان ل ئاخىرىنى
زىنلى بىتەدان، و كىيم جاران چىبۈويە كەسەكى گونەھەك كېرىت وبەرانبەرى
وى عقووبە نەدىت بت، لەو پىتىقىيە ل سەر مەرقۇنى ئەمە چاقەرىيى جزاىيە
گونەھەن بت چونكى كىيم جاران ئەمە زىن پاراستى دەمەنت، و بىلا ئەمە لەزىن
د تۆبەكىنى دا بىكەت، چونكى د ئەشەرەكى دا ھاتىيە: (تىستەك نىنە
زويىت بىگەھەتە تىستەكى دى وەكى كو خىزەكە كا زىن دىگەھەتە گونەھەك
كەقىن). و د گەل تۆبىنى زىن بىلا ئەمە بىرسەت كو خودى ل وى بىگەت،
چونكى د گەل كو خودى تۆبىا پىيغەمىيەرىتىن بەرى ب مەھەدرى قەبۈيل كەپىو
زىن، بەلىنى ئادەم دېيىشەت: گونەھە من، وئىبراهىم و موسى دېيىشەن: گونەھە
من.

وئەگەر ئىك بىيىشەت: دەمەن خودى دېيىشەت: ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَىءُه﴾
(النساء: ١٢٣)، يەعنى: ھەر كەسەكى خرابىيەكى بىكەت جزاىيە وى دى

ئىيىددان، ئەقە هندى دگەھىنت كۆچۈر ئائىيتكەن، ويا ئەم
دزاينىن ئەوە تۆبە دئىيەتە قەبۈلكرن، وئەو كەسەكى خەلەتىي بکەتلى
دئىيەتە بۆرین؟^(۱)

بەرسف ژ دو لايانە:

يى ئېكىن: ئەف ئايىتە وەسا بىتە تەفسىركرن كۆمەخسىد پى ئەوە
ھەچىي بىرەت ل سەر گونەھىن ورثى تۆبە نەكەت، بەلكى يىن رەزد بىت
ل سەر گونەها خۆ.. چۈنكى تۆبە كارى بەرى خۆزى دېمت.
يى دووئى: ئايىت وەكى خۆ (موطلەق) بىتە تەفسىركرن، وئىن جەوزى
قىت بۆچۈونتى دورستىر دېيىت، وئەقە يا بەرەقەلە، ودەلىلىت وى ل سەر قىت
چەندى حەدىسەكە وەعنىيە زى.

حەدىس ئەقەيە: دەمىن ئەف ئايىتە ھاتىيە خوارى ئەبۇو بەكى گۆت:
ئەي پىغەمبەرى خودى، ئەرى ما جىزىن ھەمى كارى مە دى بۆ مە
ئىيىددان؟ پىغەمبەرى سلاڭ لىنى بن گۆت: ﴿الست تمرض، الست تحزن،
الليس يصييك الألواء؟ فذلك ما تجزون به﴾ ئەرى ما تو نساخ نابى،
ما تو ب خەم ناكەقى، ما نەخوشى ناگەھنە تە؟ ئەوە تشتىن ھوبىن پى
دئىنە جزادان.

وەعنى ئەوە: ئەگەر خودان باوەرى تۆبەكەر و پەشىمان بۇو، ھەر دەم خەما
وى ل سەر وى گونەها وى كرى دى يا ب ھېزىتر بىت ژ ھەر عقووبەكە
بگەھتە وى، قىيىجا تىيچۈون بۆ وى كەسى بىت يىن تام كرييە تەعلەيا
بەر دەوام يا عقووبىن و د گەل هندى زى خوشىيىا بەر وەخت يا گونەھىن پىش
پىخت.

---

(۱) ب دەسكارى قە ژ صيد الخاطر لابن الجوزي پ: ۳۹۲-۳۹۱

* خوچایاند ب دلوفانیا خودی نه زانینه:

هندهک مرؤٹ هنه خو ب هندی دخاپینن کو رهاما خودی یا بهرفدهه، وئهه بھری خو ددهنه لایی رهحمی ب تنسی، و ژ بیر دکمن کو عهزابا خودی ژی یا دژواره.

ئەبۇ عەمەر كورى عەلائى دېيىت: فەردەدق ل نك ھندهك مەۋقان روينشت وان بەحسىن رەحما خودى دىرى، ئەمۇ ژەمىييان پىرى يى ب ھىقى وسنج فەرەبۇ، وان گۆتى: ما نە توبى د شعرىن خۆ دا بى بەختىيان ب دويىش ژىتىن بى گونەھ ۋەدەنى؟ وي گۆت: بېزىنە من: ئەگەر ئەمۇ گونەھىن من د دەر حەقا خودى دا كىرىن من د دەر حەقا دەيىبابىن خۆ دا كىربان دلى وان دا گىرت ئەمەن بەھاقيىنە د تەنۈرە كا تىرى ئاڭ دا؟ وان گۆت: نە، ئەمۇ دى رەحمى ب تە بەن، وي گۆت: پا من پىر ھىقى ب رەحما خودايىخ خۆ ھەبە ژە رەحما وان.

ئىبن جەھۇزى^(١) تەعلیقەكى ل ۋىنى سەرەتايى ددەت ودبىرەت: وئەقە نەزانىنەكا خورىيە، چونكى رەحما خودى نە وەكى يَا مەرقان ئەنجامى دلىپىتەبۈونىيە، چونكى ئەگەر وەسا با چويچىكەك نەدھاتە قەكوشت وزارۆكەك نەدھاتە مەراندىن، وکەسەك نەدچوو جەھنەممى، و ل ۋىرى خەلەتى، ژ دو لايان قە دئىت:

یئي ئىكى: وى بەرى خۇيى دايە لايىن رەحمى ب تىنى وبەرى خۇ نەدaiە لايىن عقوبىي.

یئے دوویں: وی ڙ بیر کر کو رہم هه ما بُو وی کھسییه یئی تو وہ بکھت
وہ کی خود ایئن مہنزا گوتی: ﴿وَإِنَّ لَعْقَارًا لَمَنْ تَأَبَ﴾ (طه: ۸۲) هندی

(١١) تلبيس ابليس لابن الجوزي پ: ٣٩٢-٣٩١.

ئەزم ئەز گەلەك گۈنەھ ژىيىم بىز وى يىن تۆبە بىكەت، ودبىئىرەت: ﴿ وَرَحْمَتِي
وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَخْتَبِهَا لِلَّدِينِ يَتَّقُونَ ﴾ (الأعراف: ١٥٦) رەحما من
ھەمى تشت قەگرتىنە ئەمز دى وى دەمە وان يىين تەقوايىن دەكەن.
و ل زەمانى مە يىن نوکە دەمىن جھىلەك گۈنەھەكى دەكەت دى بىنى
خەلک دى بېشىن: جھىلەن چو نىنە! خودى يىن (غەفۇور ورەحىمە)! وئەول
يىرا خۆ نائىينىن كو خودى يىن (شەدىدولۇ عقابە) اژى.

نافبرا نه هئی
چاوا که ڙ بُ ئیفله حیا گونه ها ڻ
در زنگار بین؟

دهمی ئهم به حسی بئی ئیفله حیا گونه هی و کارتیکرنا وئی با ب ترس
ل سه رکھس و مللہ تان دکھین، معهنا وئی ئهو نینه مه دھیت خەلکى
ژ ره حما خودی بئی هيٺی بکھین، بەلکى ئارمانج ژئی ئهود ئهم خۆل
خەطمر و دژواریا گونه هان ئاگە هدار بکھین، و بزانین کو پیتھیه هەردەم
پەیوندیا مه د گەل خودی هەبەت.

د حەدیسە کا دورست دا يا ئەبوو ھورهیره ڙ پیغەمبەری سلاٹ لى بن
فەدگوھیزت ھاتیه، کو خودایي مەزن دېیزت: «عەبدى من گونه هەك كر
و گۆت: يا رەببى گونه ها من بۆ من ژئى بىه، خودایي پاك و بلند گۆت:
عەبدى من گونه هەك كر و وى زانى كو وى خودايەكى هەى گونه هى ژئى
دېت، و ب گونه هى دگرت، پاشى ئەو زقپى و گونه هە كرەقە، و گۆت: يا
رەببى گونه ها من بۆ من ژئى بىه، قىيىجا خودايي پاك و بلند گۆت: عەبدى
من گونه هەك كر و وى زانى كو وى خودايەكى هەى گونه هى ژئى دېت، و
ب گونه هى دگرت، پاشى ئەو زقپى و گونه هە كرەقە، و گۆت: يا رەببى
گونه ها من بۆ من ژئى بىه، قىيىجا خودايي پاك و بلند گۆت: عەبدى من

گونه‌ههک کر ووی زانی کو وی خودایهکن ههی گونه‌ههی ژئ دبهت، و ب گونه‌ههی دگرت، ته چ دقیت بکه من گونه‌ه بۆ ته ژئ بر ^(۱).
 و مهعنای قئی حهدیسی ئهود ژیلی مرؤفین سهرداقجوى كمسهك ژ رەحما خوداییخ خۆ بى ھېشى نابت، و مرؤف هەر چەند گونه‌هان بکەت ژى قەت ژ رەحما خودى بى ھېشى نابت، و بيرئيانان وزکرى خودى بەردهوام دبته ئەگەرا ھندى گونه‌ه بىتىه ژىپىن، وئىك ژ سالۆخەتىن خودى ئهود ئەو گونه‌هان ژئ دبهت و تۈپى وەردىگرت، و دەقە نىشانا ھندىتىه کو رەحما خودى يا بەرفەھە، بەلى يا قەر ل سەر مرؤفنى عەقلدار ئهود ئەو ژ گونه‌ههی خۆ بىترست ئەگەر خۆ ئەو ژئ تۆبە بکەت ژئ، چونكى ئەو نزانىت کانىت تۆبا وى قەبوبىل بۇويە يان نە.

ئىبن جەمۇزى دېيىزت ^(۲): (ئە دېيىنم بارا پىر ژ مەرقۇغان دلى خۆ بقەبۈلكرنا تۆپى خوش دىمن، ھەر وەكى ئەمو دېشت راستن کو تۆبا وان يا قەبۈلله، وئەقە تىشتنەكى قەشارتىيە، پاشتى نىڭى ئەو گونه‌ه بىتىه ژىپىن ژئ، شەرمى ژ كرنا وئى دەمەنت، و تىشتنى ھندى دگەھىنت کو پاشتى تۆپى ژئ ترس دەمەنت ئەو حەدیسە ياب پېكىتىن دورست گەھشەتىيە مە کو مرؤف رۆژا قىامەتى دەئىنە نك ئادەمى دا ئەو مەھەدرى بۆ وان بکەت، ئەم دېيىزت: من گونه‌ههک اىرى، وئەو دەئىنە نك نۇوحى، ونك ئىبراھىمى، ون مۇوساي وعىسى ^(۳)، سلافل وان ھەمەيان بىت، وئەو ھەمى دېيىز:

(۱) مختصر صحیح مسلم للنووی، ژمارا حەدیسی ۱۹۳۵، پ: ۵۱۴.

(۲) صيد الخاطر لابن الجوزي، پ: ۳۳۰-۳۳۱.

(۳) ئەقە خەلەتىيەكە ژ ئىبن جەمۇزى، چونكى د حەدیسی دا نە ھاتىيە کو عىيسا پېغەمبەر - سلافل لىن بن- بەحسى گونه‌ههکى دكەت .

گونهها من! وئموان ئەگەر مروق بەرى خۆ بىدەتە گونهھېن وان بارا پتر ھەر نەگونەھەن زى، وئەگەر گونەھە زى بن، وان زى تۆپە كريوو داخوازا لېپورىنى كريوو، وھىشتا ئەمۇ زى ب ترسن، پشتى ھنگى شەرمە ز گونەھى پشتى قەبۈللىكىنا تۆپى زى ھەر دەمېنت، وچەند گۆتنا فوضەيلى كورى عياضى خودى زى رازى بىت يَا د جەنە خۆ دايە دەمى دېئىت: (وھى بۆ شەرمە من ز تە ئەگەر خۆ تو من عەفۇو بکەى زى، وئۆف بۆ وى يىن گونەھان ھلىشىرت، وخۇشىپا دەمەكى كورت يَا كەسەرا وى ھەر دەمېنتە د دلى خودان باوەرى دا ئەگەر خۆ گونەھە بۆ وى بىتە زېيرن زى- چېتىر بېينت).^(١)

قىيجا ئەگەر مروق ز گونەھېن خۆ ترسيا وكارى چاك كر ودەست دا وان قەنجىتىن گونەھان زى دېمن، دېت ئەمۇ گونەھا وى بەرى ھنگى كرى بىتە ئىگەرا چوونا وى بۆ بەحەشتى! وئەگەر ئېك بېئىت: ئەقە چاوا چى دېت؟ ئېبراھىمى كورى ئەدھەمى د تەفسىردا ئايەتنى دا ئەمەن خودايىن مەزن تىدا دېئىت: ﴿وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتَانِ﴾ (الرحمن: ٤٦) دېئىت: (ئەگەر وى قىيا گونەھەكى بکەت خۆ دەدەتە پاش ز ترسىن خودى دا)^(٢)، وەمسەن دېئىت: پىيغەمبەرى - سلاف لىنى بن - گۆت: ﴿إِنَّ الْعَبْدَ لِيذَنُبُ الذَّنْبَ فَيَدْخُلُهُ اللَّهُ بِهِ الْجَنَّةَ﴾ عەبدەك گونەھەكى دكەت و خودى ب وى گونەھى وى دېتە بەحەشتى، گۆتن: ئەي پىيغەمبەرى خودى چاوا خودى دى وى بەتە بەحەشتى؟ گۆت: ﴿يَكُونُ نَصْبُ عَيْنِهِ فَرًّا تَائِبًا، حَتَّىٰ يَدْخُلَهُ ذَنْبَهُ الْجَنَّةَ﴾ گونەھا وى دى ھەردەم ل بەر چاقىين وى بىت وئەمەن

(١) صيد الخاطر لابن الجوزي، پ: ٣٣١.

(٢) الزهد للإمام أحمد پ: ٤٣٧.

دئ ژئ رهشت و تۆیه کەت، حەتا گونەھا وى وى دېتە بەھەشتى. ^(۱)
و گۆتنە سەعىدى: کى ژ ھەمى كەسان عىبادەتكەمترە؟ وى گۆت: ئەمە
زەلامىن گونەھ کرین، قىيىجا ھەر جارەكا بىرا وى ل گونەھىين وى دئىتە قە
كارى وى د چاقان دا كىيم دېت). ^(۲)

قىيىجا ئەگەر تە بقىيت تو ژ بىن ئىفلەحىا گونەھان دەركەقى گەلەك
ئىستغفاران بىكىشە ووان باشىان بکە يىتن گونەھان ژئ دېن، و ژ گونەھىين
خۇ بىرسە، وداخواز دويماھىا باش بۆ خۇ ژ خودى بکە.

ۋەز دئ بابەتى ب ۋىنى سەرھاتىيى ب دويماھى ئىيىنم: شەقەكىن
سوفيانىڭ ثمورى حەتا سپىيدى كەرە گرى، دەملى لەن بۈويە سپىيدە هەندەكان
گۆتى: ئەقە ھەمى ژ ترسىيەن گونەھان دا؟ وى هەندەك كا ژ عمردى راکر
و گۆت: گونەھ ژ ۋىنى بىن بەهاترن، ئەز دەكەمە گرى ژ ترسىيەن دويماھىا خراب
دا!

ۋەن قەيىم وەك تەعليق ل سەر ۋىنى سەرھاتىيى دېئىرت: (و ئەقە ژ
تىيگەھىتنا مەزىنە كۆ مرۆڤ ژ هەندى بىرسەت ل بەر مەننى گونەھىين وى وى
بخاپىن، قىيىجا بکەقەنە د ناقبەرا وى دويماھىا باش دا). ^(۳)

---

(۱) الزهد للإمام أحمد پ: ٤٧٤.

(۲) الزهد للإمام أحمد پ: ٤٦٤.

(۳) بىرىتىنە: النوافع العطرة للصفدي، پ: ٨٦.

نافبرا ڪڻهڻ

هندڪه هڪ گونه هئي پيئقى مرؤف خو
ڙڻ بڪمته پاش يىن نه هئ ڙڻ هاتىه ڪر

هندڪ گونمه و دهليلى وان ڙ حمد يسيين دورست ييئن کو ڙ پيغه مبهري
- سلاف لئى بن - هاتينه ڦه گوهاستن:
خومه زنکن:

پيغه مبهري - سلاف لئى بن - دبيثت: « هچيئن هندى زه رديه کى
خومه زنکرن د دلى دا همبت ئهو ناچته به حهشتى ». و خومه زنکرن ئهو
مرؤف حهقيئن قه بوييل نه کمت، و خهلكى کيم ببینت.
ريمه انى:

پيغه مبهري - سلاف لئى بن - دبيثت: « هچيئن کاره کى بکهت دا خهلكى
گوه لئى بيت، رڙڙا قيامه تى خودى هه تکا وي د ناف خهلكى دا دى
بهت، و هه چيئن ريمه تى بکهت رڙڙا قيامه تى خودى يا دلى وي دى بو
خهلكى ئاشکهرا کهت ».
داخوازا علمي بهه دنياب:

پيغه مبهري - سلاف لئى بن - دبيثت: « هچيئن خو فيبرى علمه کى بکهت
يى کو کناري خودى پئي دئيئتە خواتتن ووي ڙ بهر هندى بت دا تشتەك
ڙ دنيابين بگهه تى رڙڙا قيامه تى ئهو بيتنا به حهشى سه ناکهت ».

کونا کاری ڙ بهر هروڻان:

پيغامبهر - سلاف لى بن - دبيثت: « خوداين پاك و بلند دبيثت: ئه ز
دوله مهندترین شريکانم ڙ شركى، ههچيئن کارهکى بکهت وئيکى دى
تبیدا بؤ من بکهته شريک ئه ز دى وي و شركا وي هييلم ».
هيلانا نقيرزا نقفارى ونهينين:

پيغامبهر - سلاف لى بن - دبيثت: « ههچيئن نقيرزا ئيقارى بهيلت
كارى وي دى پويچ بت » دبيثت: « ههچيئن سى جاران ڙ سستى نقيرزا
نهينين نهکهت خودى خهتمى دى ل سهربلى وي دهت ».
بيڭخېرهنى د کونا نقيرزا دا:

پيغامبهر - سلاف لى بن - دبيثت: « ئهو پهيمانا د ناقبهرا مه ووان
(كافران) دا نقيرزا، قييجا ههچيئن وي بهيلت ئهو كافر بwoo » دبيثت:
« د ناقبهرا زهلامى و شركى دا نهکرنا نقيرزىي ».
نهدانما زەگان:

پيغامبهر - سلاف لى بن - دبيثت: « ههچى خودانى زىپرى وزىقى هەبت
وەھقى وان نمدهت دەمى دېتە رۆژا قيامەتنى پرتىئن وي زىپرى وزىقى دى
ل سهربىڭرى جەھنەمى سۆر كەن و تەنشت وئەنى و پشتا وي پى داخ
كەن، هەر جارهكى سار بwoo جارهكى دى دى وي پى داخ كەن، ل رۆژەكى
درېشىا وي هندي پىنجى هزار سالان، حەتا حوكىم د ناقبهرا بەنيان دا
دئيىته كرن پاشى رىتكا وي دى بؤ ئيىته نيشادان يان بؤ بەمحشتنى يان بؤ
ئاگرى ». .

جاسوسانى:

« ههچيئن گوهى خۇ بدەتە گۆتنا هندهك مرۆڤان ووان پى نەخوش بت،
يان ڙى بېھقىن، رۆژا قيامەتنى رصاصى حەلاندى دى رېزئە گوهىن وي ». .

فەسادى:

پىيغەمبەر - سلاف لىٰ بن - دېيىت: ﴿ ئەمۇي فەسادىيەن وقەسمە
قەگوھىزىي بىكەت ناچتە بەحەشتىنى . ﴾ .
نەڭامى:

پىيغەمبەر - سلاف لىٰ بن - بەحسى غەيىبەتى دىكەت و دېيىت: ﴿ غەيىبەت
ئەمە تو بەحسى برايىن خۆ بىكەي ب رەنگەكى وەسا كو وى پى نەخۆش
بىت ﴾ . دەمى ئەز چۈويمە عەسمانان ئەز د بەر ھندەكان پا
چۈوم ھندەك نىنۇكىن سفرى پىقە بىون پەنج پى ل روى و سىنگىن خۆ
دەكىن، من گۆت: ئەي جibrيل ئەقە كىنە؟ وى گۆت: ئەقە ئەمۇن يىتن گۆشتى
خەلکى دخۇن و بەحسى نامويسا وان دكەن ﴾ .
لەعنهڭىن:

پىيغەمبەر - سلاف لىٰ بن - دېيىت: ﴿ لەعنهت باراندىن ل خوان باودرى
وەكى كوشتنا وىيە ﴾ . دېيىت: ﴿ ئەمۇين لەعنهتانا ل خەلکى دبارىن رۇۋە
قىامەتى نەدبىنە مەھددەرچى و نەدبىنە شاھد ﴾ .
لەسۈيدى:

پىيغەمبەر - سلاف لىٰ بن - دېيىت: ﴿ ھشىيارى حەسوبىدىيەن بن، ھندى
حەسوبىدييە وەسا خىرەن خودانى دخوت وەكى كو ئاگە دارى يان پويىشى
دخوت ﴾ .

كافرگىنا موسىمانى:

پىيغەمبەر - سلاف لىٰ بن - دېيىت: ﴿ ھەر زەلامەكى بىزىتە برايىن خۆ:
كافر، ئەمۇ دى ل ئىك ژ وان زقىرت، ئەگەر ئەمۇ يىن وەسا نەبەت ئەمۇ دى ل
وى زقىرت يىن ئەمۇ ئاخفتىن گۆتى ﴾ .

ئىرسانىدا مۇسلمانى:

پىيغەمبەر - سلاپ لى بىن - دېيىت: ﴿ حەلال نىنە بۆ مۇسلمانەكى ئەو مۇسلمانەكى دى بىرىسىنت ﴾ و دېيىت: ﴿ ھەچىي ب ئاسىنەكى ئىشارەتى بىكەتە برايىن خۆ ملىا كەت لەعنه تان ل وى دكمن حەتا ئەمۇ وى دەھىلت ﴾ .
بەلاقىرنا نەتىپيان:

پىيغەمبەر - سلاپ لى بىن - دېيىت: ﴿ خرابتىرىن مەرۋەت ل نك خودى رېۋەز ئەقىامەتى ئەمۇ زەلامە يىن ب تىنى دەمینتە د گەل ڙنكا خۆ، پاشى دەخت نەتىپيان وى بەلاف دكەت ﴾ .
إيلا:

پىيغەمبەرى - سلاپ لى بىن - لەعنه تان ل وى كرييە يىن رىيابىي دخوت وىسىن وە كالەتا وى دكەت. و دېيىت: ﴿ ئەگەر زەلام دەرھەمەكى رىيابىي بخوت وئەمۇ پىن بىزانت، ئەمۇ ژ سىيە - وشەش زنايىان دژوارترە ﴾ .
فەخوازانى مەين:

پىيغەمبەر - سلاپ لى بىن - دېيىت: ﴿ پىنج كەس ناچنە بەحەشتى: ئەمۇ بەردەوام مەيىن قەدەخوت، وئەمۇ باودىرىن ب سحرى بىنت، وئەمۇ مەرۋەتلىقىنىي بىرىت، و خېقىرانك، وئەمۇ كارى خۆ دكەتە مننەت ﴾ .
دەركەفتىنا ئىن ئەمان بىشى يېتىن خۇش ل خۇ دۈرىن:

پىيغەمبەر - سلاپ لى بىن - دېيىت: ﴿ ھەر چاڭەكى ھەبت زنايى دكەت، وئەمۇ ڙنكا يېتىن خۆ ل خۆ دكەت و د بەر دىيوانەكى را بچەت ئەمۇ يَا ھۆ وھۆيە ﴾ يەعنى: ھەر وەكى وى زنا كرى.
بەرىنخۆدانان ئىشىن حەرام:

پىيغەمبەر - سلاپ لى بىن - دېيىت: ﴿ ھەر مەرۋەتەكى نەصىبىي وى ژ كرنا زنايىن ل سەر ھاتىيە نېيىسىن ھەر چاوا بت دى كەت، ھەردو چاڭ زنايى دكەن وزنایا وان بەرىنخۆدانە، و ھەردو گوھ زنايى كەن وزنایا وان

گوهدانه، وئزمان زنایی دکهت وزنايا وی ئاخفتنه، و.. ودل حمز دکهت،
و عهورهت وی چەندى راست دەردئىخت يان درهو ».
هانا ب ئىن د گەل ئىنكا ييان:

پىغەمبەر - سلاف لى بن- دېيىزت: « ئىك ژ ھەوھ بلا ب تىنى نەمىنتە
د گەل ژنکەكى ئەگەر دى شەيتان بته يېن سىيى د گەل وان ».
كارى قەومى لەوطى:

پىغەمبەر - سلاف لى بن- دېيىزت: « خودى لەعنەتى ل وى بکەت يى
كارى قەومى لەوطى بکەت » و دېيىزت: « ھەچىي ھەوھ دىت كارى
قەومى لەوطى بکەت ھەردووان بکۈزۈن ».
كىنا فاحشى:

پىغەمبەر - سلاف لى بن- دېيىزت: « ئەز د گەل وان ھەردووان چۈرم
من دىت خانىيەكى وەكى تەنۋىرى ئاشاكرى ھەبۇو، ل سەرى يېن تەنگ بۇ
و ل بىنى يىن فەھە، ل بىنى ئاگىر دھاتە ھلکرن، ھندهك زەلام و ژنکىين
پويىس تىيدا بۇون، ھەر جارەك ئاگىر ھاتبا خۆشكىرن ئەم بىند دبۇون حەتا
نېزىك بۇو ژىئى دەركەقىن، و گاشا كېيم دبۇو دکەفتە تىيدا، من گۆت: ئەفە
چىيە؟ وان گۆت: وئەويىن تە د تەنۋىرى دا دېتىن ئەم زناكەر بۇون ».
ئەۋەن چاف ل يىن نە وەكى خۇ دکەت يان ل كافى:

پىغەمبەرى - سلاف لى بن- لەعنەت ل وان ژنان كرن يېن خۇ وەكى
زەلامان لى دىكەن، و ل وان زەلامان يېن خۇ وەكى ژنكان لى دىكەن.
و دېيىزت: « ھەچىي چاف ل مللەتەكى بکەت ئەم ژ وانه ».
ل بەرخۇكىن بازىكىن و جىتكىن نىشانان:

پىغەمبەر - سلاف لى بن- دېيىزت: « خودى لەعنەت ل وى ژنى كېنى
يا موېكى دېيىت ب سەرى خۇ ۋە دکەت، ويا داخوازا ۋىنى چەندى بکەت،

ول وئى ژنى يا نىشانان بۇ خۆ چى بكمت، يان داخوازى ژ ئىكى دى
بكمت كو ئەو بۇ وئى چى بكمت ».
شويكىننا بن وەلى:

پىغەمبەر - سلاف لى بن - دېيىت: « هەر ژنكەكا بىن دەستورىيا وەلىنى
خۆ شوى بكمت شويكىننا وئى يا بەطالە، شويكىننا وئى يا بەطالە،
شويكىننا وئى يا بەطالە ».

ئەۋە خۆ بە ئىكى دى ئىلى باىن خۆ بالدەت:

پىغەمبەر - سلاف لى بن - دېيىت: « ھەچىي خۆ بۇ ئىكى دى ژبلى
بايان خۆ پال بدهت وئمو دزانت بەمەشت ل سەر وى حەرامە » و دېيىت:
« ھەچىي خۆ بۇ بايان خۆ پال بدهت ئەو كوفە ».
كارنهكىننا ب وئى نىشىنى ئەو دزانت:

پىغەمبەر - سلاف لى بن - دېيىت: « رۆژا قيامەتى زەلامەكى دئىنن
دەھافىئىنە د ئاگرى دا روېچىكىتىن وى دكەقىن وئمو وەسا ل دۆر دزقىرت وەكى
كۆ كەر ل دۆر **مدارى** دزقىرت، قىيىجا خەلکى جەھنەمى لى دادجىيەن
ودېيىتى: فلان كەس تە خىيرە، ما تو نە ئەو بۇوى يىن تە بەرى مە ددا
باشىيى و تە ئەم ژ خرابىيى دادىينه پاش؟ ئەو دى بېرىت: من بەرى ھەوه ددا
باشىيى ومن ب خۆ ئەو نەدكەر، ومن ھوبىن ژ خرابىيى ددانە پاش ومن
ب خۆ ئەو دكەر ».
فەشارىشا علمى:

پىغەمبەر - سلاف لى بن - دېيىت: « ھەچىي پسيارا علمەكى ژنى
بېتەكىن وئەو وى قەشىرت، رۆژا قيامەتى ب لغافەكى ئاگرى دى ئىتە
لغاشىرن ».
لغاڭىرن

دروهونا ل سه رینگه مبهري:

پيغه مبهر - سلاف لى بن - دېيىت: « دروهوكا ژ كىسى من نه وەكى درهوا ژ كىسى ئىك ژ هەوھىيە، ھەچىي ژ قىستا درهوى ژ كىسى من بکەت بلا جەن خۆ د ئاگرى دا دورست بىمەت ». .

دەرىز:

پيغه مبهر - سلاف لى بن - دېيىت: « ھشىارى درهوى بن، ئەو يَا د گەل سەرداچۇنى، ئەمۇ پىكىفە د ئاگرى دانە ». و دېيىت: « خودان باوھر درهوان ناكەت ». و دېيىت: « شقىدى من دىت دو زەلام ھاتنە نك من... و گۆتنى: ئەمۇ تە دىتى دەشقى خۆ ددرپاند مەرقۇنى درهوبىن بۇو، ئەمۇ درهوهكى دكەت ورھوا وي ژى دئىتە ۋە گوھاستن حەتا دگەھتە ھەمى لايىن، ۋېجا رۆزى قىامەتى ئەف چەندە د گەل وي دئىتە كىن ». كەن دارەۋى ئەنەكلىنى:

پيغه مبهر - سلاف لى بن - دېيىت: « تىچچۈن بۇ وي بىت يىن گۆتنە كا ژ درە بىتەت دا خەلک پى بکەنە كەنلى، تىچچۈن بۇ وي بىت، تىچچۈن بۇ وي بىت ». .

خۇنەپايسانشا ڈەسقىيىزا زراف:

پيغه مبهر - سلاف لى بن - دېيىت: « خۆ ژ ڈەسقىيىزا زراف بىپارىزىن، چۈنكى ئەمۇ ئىكەمین تىشته حسىبا وي د قەبى دا د گەل عەبدى دئىتە كىن ». .

سەھەرا ئىنى بن مەدرەم:

پيغه مبهر - سلاف لى بن - دېيىت: « حەلال نىنە بۇ وي ژىنا باوھرى ب خودى ورپۇزىا قىامەتى ھەبت كو رېكىا رۆزەكىن بچت ئەگەر مەحرەمەكىن وي د گەل نەبەت ». .

نیهارا ل سهر مری:

پیغامبئر - سلاف لى بن - دبیثت: « هچین نیهارا ل سهر بیته کرن رۆژا قیامه تى دى پى ئیتە عەزابدان ». و پیغامبئری - سلاف لى بن - لە عنەت ل وى ژنی کرینە يا نیهارى ل سهر مری بکەت ويا گوھدارىي بۆ بکەت.

ئەۋەن بەرەن خەلگى دەنە سەرداجەونى:

پیغامبئر - سلاف لى بن - دبیثت: « هچین بۆ سەرداقچونەكى گازى بکەت ھندى گونەها وى يىن دويكەفتنا وى بکەت د ستوبىن وى دا ھەيء، بىي تىشتكى ژ گونەها وان كىم بېت ». .

سويندا نە ب خودى:

پیغامبئر - سلاف لى بن - دبیثت: « هچىن ب ئېكىن دى ژېلى خودى سويند بخوت ئەو وى كوفر يان شرك كر ». و دبیثت: « هچىن سويندەكى بخوت بلا ئەو ب خودى سويند بخوت يان خۇ بى دەنگ بکەت ». .

سويندا ئە درە:

پیغامبئر - سلاف لى بن - دبیثت: « هچىن سويندەكى بخوت دا مالى مروقەكى مولسان بى حەق بۆ خۆ بىخت، دەمى ئەو دچتە نك خودى ئەو دى بىي لى ب غەزەب بت ». .

سويندەخواران ل دەنى فرۇتنى:

پیغامبئر - سلاف لى بن - دبیثت: « هشيار بن ل دەمى فرۇتنى گەلەك سويند نەخۇن، چونكى ئەو مالى خەرج دكەت پاشى بەرەكەتى ژى رادكەت ». و دبیثت: « سويند تشتى خەرج دكەت و بەرەكەتى رادكەت ». .

۱۰

پیغه‌مبهر سلاط لی بن- دبیرت: « مرؤثی دزیکه دزیی ناکهت
دهمی دکهت وئه و بین خودان باوهر ». دبیرت: « خودی لەعنەتى ل دزى
بکەت دەمی هېیکەكى ددزت قىچا دەستى وى دئىتە بېن ».
ئىشانىدا عەردى:

پیغه مبهر سلاف لی بن- دبیرشت: ﴿ ههچیئ بهوسته کا عهردی ب زورداری ژئیکی بستینت، رۆژا قیامه‌تى خودى دى كەتە توکەك وئیختە ستوبىن وى حەتا وى د حەفت عەردان دا دېت ﴾ .
نافاکىندا ل سەر قەمۇي:

پیغامبری - سلاف لئے بن - نہی یا کری کو قہبہ بیتھ گیچکرن، یان
مرؤف ل سہر روینت، یان ل سہر بیتھ ئاٹاکرن.
غصہ:

پیغەمبەر سلاڤ لى بن- دېیزىت: « رۆزا قيامەتى دەمى خودى مەرۆشىن بەراھىيى دويمىاهىي كۆم دكەت، بۇ ھەر غەدەچىيەكى ئالا يەك دى ئىتتە بلندكەن، وئىتتە گۆتن: ئەقە غەدرا فلان كورى فلانىيە ». ۋېنىشىتا ل سەر قەبىرى:

پیغەمبەر - سلاف لى بن- دىيىزت: ﴿ ئەگەر ئىك ژ ھەوە ل سەر پەلەکى روينت حەتا كراسى وى بسوژت وبگەھتە لمشى وى چىتىرە ژ كو ئەو ل سەر قەبرەكى روينت ﴾ .
نازىا ل سەر مەي:

پیغەمبەر سلاف لى بن- دبىزىت: ﴿ حەلال نىنە بۆ ژىنەكى باوەرى
ب خودى ورۇزا قىيامەتى ھەبىت كۆ ئەم تازىيى ل سەر مەرييەكى بىكەت پىر
ژ سى رۆزان، زەلامىت وى تى نەبىت ﴾.

خواستن:

پیغامبهر - سلاف لى بن - دېيىت: ﴿ سى هەنە ئەز سويندى ل سەر دخۆم، وئەز دى گۆتنەكى بۆ ھەمە بېرىم ژېر بىكەن .. وعەبەدەك دەركەھى خواستنى قەناكەت ئەگەر خودى دەركەھى فەقىرىيەن ل بەر وى قەنەكەت ﴾ .
فېلىبايزا (نهناجوشى) د كېينت دا:

پیغامبەرى - سلاف لى بن - نەھى ژ ھندى كر مەرقەكى بازىپى بچتە د پېكا وى دا يى ژ دەرقەي بازىپى دېيت دا تشتى بفرۇشتى، وگۆت: ﴿ نەناجوشى نەكەن، وئىك ژ ھەمە خۆ نەكەتە د بەر كېن و فرۇتنا ئىكى دى پا ﴾ . و تەناجوش ئەمە مەرۆۋە سۇرا تشتى گران بىكەت نە دا بىكەت بەلکى دا ل سەر خەلکى گران بىكەت ووان بخاپىنت.
جوونا ئىنا بە سەر قەبران:

پیغامبەرى - سلاف لى بن - دېيىت: ﴿ خودى لەعنەت ل وان ژنكان كىرىنە يېيت گەلهك دچنە سەر قەبران ﴾ . و دېيكە عەطىيە دېيىت: نەھيا مە ھاتەكىن ئەم ب دويىش جەنازەيان بىكەقىن.
سلىمۇنَا ئىن ئەلامن خە:

پیغامبەرى - سلاف لى بن - دېيىت: ﴿ ئەگەر زەلامى داخواز ژ ژنكا خۆ كر بچتە سەر جەھى ووى وە نەكەر، مiliاكەت لەعنەتان لى دكەن حەتا لى دبته سېپىيەد ﴾ .
كەنا غشن ل مەللەنى:

پیغامبەرى - سلاف لى بن - دېيىت: ﴿ ھەر عەبەدەكى خودى ھندەك كەسان يېختە بن دەستان ورۇڭا ئەم دەرت ئەم بەرت ووى غش وان كېست خودى بەحەشتى دى ل سەر وى حەرام كەت ﴾ .

دانلود فایل

پیغه‌مبهر-سلاف لى بن- دېئرەت: «ھەچىي بى زانىن داخوازا
فەتوايىھەكى زى بىتەكىن گۈنەھا وى ل سەر وىيە يىن فەتوا زى خواتى
داخوازىكىن ئەلاقىقى:»

پیغەمبەر - سلاف لى بن - دېئىزت: ﴿ هەر زىنەكى ژ قىمىستا داخوازا بەردانلى ژ زەلامى خۆ بىكەت ل سەر وى حەرامە ئەو يىننا بەحەشى سەح بىكەت ﴾.

گوئىنا وى نىشنى خودىي بىن نەخۇش بىت:

پیغہ مبیر سلاف لئی بن- دبیڑت: ﴿ عہدہ ک همیہ گونته کا خودی پئی نہ خوش بت دبیڑت وئو چو پوبتہ پئی ناکہت، وئو ب خوژ بھر وئی ئاخفتنی حفتی سالان د جهنه من دیئیتھ هافیتن ﴾۔
ناخفتنا زکی خودی نبیدا نہبٹ:

پیغه مبهر - سلاف لى بن - دبیرش: ﴿ بى زکرى خودى گەلهك نە ئاخقىن، چونكى گەلهك ئاخفتىن بى زکرى خودى دلى رەق دكەت ﴾ . سلبوونا ڙ موسىلمانى:

پیغه‌مبهر سلاف لى بن- دبیترت: ﴿ حهلال نینه بۇ خودان باوەردەكى پتر ژ سى رۆزان پشت بدهتە برايى خۆ ﴾ . ودبیترت: ﴿ ھەچىي سالەتكى پشت بدهتە برايى خۆ ھەر ودکى وي خوينا وي رېتى ﴾ . فەللىش:

پیغه‌مبهر سلاط لئى بن- دبىزت: ﴿ مرۆقى ژ هەميان خرابتر رۆژا
قيامەتنى ل نك خودى ئەوه يى خەلک خۇزى دەدەنە پاش ژ بەر
فەحساتىا وي ﴾.

لیقەبۇون ئۇ دىاىن:

پىيغەمبەر - سلاف لى بىن - دېيىت: ﴿ئەۋى ل دىيارىيا خۆ بىزقىرىتەقە وەكى
صەيە دلى خۆ راکەت و بىزقىرىتەقە﴾. دېيىت: ﴿حەلال نىنە بۆ زەلامى
دىيارىيەكى بىدەت پاشى لىيچە بىت﴾.
گاڑىكەن بە ئىشان بەرزا ل مىزگەفتىن:

پىيغەمبەر - سلاف لى بىن - دېيىت: ﴿ھەچىي گوھ ل زەلامەكى بىت
ل مىزگەفتىن گازى بىكەت بۆ تىشىتەكى خۆ يىن بەرزا، بىلا بېيىت: خودى بۆ
تە نەزقىرىنت مىزگەفت بۆ قىنى چەندىن نەھاتىنە ئاشاكىن﴾.
جۇونا د بەر ئەقىزى ئە:

پىيغەمبەر - سلاف لى بىن - دېيىت: ﴿ئەۋى د بەر ئەقىزىن را دېت ئەگەر
زانىبا گونەها وى چەندە چلان ئەمابا ژ پىييان قە بۆ وى چىتىر بولو﴾.
ئىشاندا ئەقىزىكەران:

پىيغەمبەر - سلاف لى بىن - دېيىت: ﴿ھەچىي پىيغاز يان سىير يان قوراد
خوار بىت بلا نىزىكى مىزگەفتا مە نەبىت، چونكى مليا كەت نەخۆشىيا خۆ
ژ وى تىشىتى دېيىن يىن مەرۆڤان پىن نەخۆش بىت﴾.
فەخوازانى نەدواسىت:

پىيغەمبەرى - سلاف لى بىن - نەھىيا كرى مەرۆڤ ئاقىنى ژ دەقىن كونى
ئاقىنى چەخوت، وئەگەر وى كەسەك دېتبا ژ پىييان قە ئاقىنى قەخوت ئەم
پاشقە دېر.

فەخوازانى ب دەسىنى چەپى:
پىيغەمبەر - سلاف لى بىن - دېيىت: ﴿كەس ژ ھەوه ب دەستى چەپى
نەخوت و نەقەخوت چونكى شەيتان ب چەپى دخوت و قەدەخوت﴾.

بن مرۆڤاينى:

پىغەمبەر - سلافلىقى بن - دېيىت: ﴿ يى مرۆڤايىنى بىرىت ناچتە به حەشتىن ﴾ . و دېيىت: ﴿ گونەھەك نىنە پىر ژەزى هندى بىت خودى د دىنمايدا لەزى ل عقوبەيا وى بىكەت ژ بىرينا مرۆڤايىنى و خيانەتى و دردوى، و قەنجىيا ژەمىيى زويتى خىرا وى دگەھتە خودانى مرۇايىنە، حەتا ئەگەر خەلکى مالەكى د فاجر ژى بىن مالى وان زىيە دېت و ھەزمارا وان بۆش دېت ئەگەر ب مرۆڤايىنى بۇون ﴾ .
نەدانى صلاوەتان ل سەر پىغەمبەرى:

پىغەمبەر - سلافلىقى بن - دېيىت: ﴿ دفنا وى مرۆڤى ب ئاخى بىكەت يىن بەحسى من ل نك بىتە كرن و صلاوەتان نەدەتە سەر من ﴾ . و دېيىت: ﴿ يى بەخىل ئەمە كەسە يى بەحسى من ل نك بىتە كرن و صلاوەتان نەدەتە سەر من ﴾ .
گۈئىن ئاخىقىنىن مەزن:

پىغەمبەر - سلافلىقى بن - دېيىت: ﴿ يى ژەمىيان پىر من نەۋىت و جەن وى رۆژا قىيامەتى ژ من دوир ژەمۇد ئەمۇد يىن پېيىز بىت و گۇتنىن مەزن بېرىت دا خەلک بېىشنى ئەقەيە يىن ب دەث و ئەزمانە ﴾ .
ب خەدانلىكا صەيان:

پىغەمبەر - سلافلىقى بن - دېيىت: ﴿ ھەچىيىن سەيەك ھەبەت ژېلى سەيىن نىتچىرى يان يىن زىرەقانىنىن ھەر رۆژ ھندى دو قىراطان خىرەن وى كىيم دىن ﴾ .
ئىشانىندا حەبوانەدان:

پىغەمبەر - سلافلىقى بن - دېيىت: ﴿ ژەك ھاتە عەزابدان ژ بەر كىتكەكى وى ئەمۇ گرت حەتا مرى ﴾ .

و دبیژت: « تشتئ خودان رح بت نه کنه ئارمانج بۆ خۆ ».
جىئىكنا نەھصويران:

پىغەمبەر - سلاف لىنى بن - دبیژت: « مرۆشقى ژە مىيان عەزابا وى
دژوارتر رۆژا قيامەتى ئەوه يىن تەھصويران چى بکەت ». و دبیژت:
« مiliاكەت ناچنە د وى مالىنى ۋە يا صەيەك يان تەھصويرەك تىقە بت ».
نەيارەنبا وەلىنن خەدە:

پىغەمبەر - سلاف لىنى بن - دبیژت: « خودى گۆت: يىن نەيارەتىا
وەلەكى من بکەت من حەربە ل سەر وى ».
كۈشىنا موعاھدان:

كۆ ئەو مرۆشقى يىن نەمۇسلمان، يىين كۆ د ناف مۇسلمانان دا دېزىن،
پىغەمبەر - سلاف لىنى بن - دبیژت: « ھەچىي موعاھەتكى بىن حەق بکۈزۈت
ئەم بىيىن ناكەته بىيتا بەھەشتى، و بىيتا وئى پىتکا سەد سالان دئىتە دىتن ».
زۇياركىنا میرانڭىز ۰ میرانى:

پىغەمبەر - سلاف لىنى بن - دبیژت: « ھەچىي میراتى میراتگرى خۆ
بېرىت، رۆژا قيامەتى خودى میراتى وى ژ بەھەشتى دى بېت ».
أ بن ئىفلەھىجا گۇنەھان:

پىغەمبەر - سلاف لىنى بن - دبیژت: « پىنج تشت هەنە ئەگەر ب سەر
ھەوە دا هاتن، وئەز خۆ ب خودى دپارىزم كۆ ھوين بگەھنى: ھەر
مللەتكى فاحشە وەسا د ناف دا بەلاف بۇو حەتا بىتە تشتەتكى عەلەنى
ئەم ئىش ونەخۆشى يىن كۆ د ناف باب و باپىرىن وان دا نەھەين دى
د ناف وان دا بەلاف بن، وەھە جارەكَا وان حىلە د كېشان و پېشانى دا
كەن خەلا دى ل سەر وان ران و سولتان دى زولمىنى ل وان كەن، و گاشا وان
زەكاتا مالىنى خۆ نەدا باران دى ژ وان ئىنە قەتعەكەن وئەگەر ژ بەر

حهيوانه تان نهبا ئىكجار باران ل ون نهدياري، وھەر جارەكى وان عەھدا خودىي ويا پىغەمبەرىي وي شكاندىن دوزىمنەكتى نە ژ وان دى ئىيىتە سەر سەرىي وان وھندەكتى ژ وي مالىي دەستتى وان دا ھەي دى ژ وان ستيينت، وھندى مەزنييەن وان حوكىمى ب كىتابا خودىي نەكەن خودىي دى وان بەردەتە سەر وچاقىن ئىيىك ﴿.

دويماهی

پیتقيقیه ئەم ل دويماهیا گونههان دئاگەهدار بین و خۆزى بدهینه پاش ئەگەر مە سلامەتى بقىت، وئەف چەندە نابت ئەگەر ئەم خۆز گونههان نەدەينه پاش وئىستغفارى نەكىشىن، ئىن جەوزى دېتىزت: (پیتقيقیه ل سەر ھەر خودان عەقلەكى ئەم خۆل دويماهیا گونههان ھشىيار بکەت، چۈنكى د ناقبەرا مەرۆشقى خەودى دا چو مەرۆشاينى نىنە، وئەم دادىيى ب كار دئىنت، حوكى ب عەدالەتى دكەت، ئەگەر چ رەحما وى گونههان ۋەدگرت زى، ئەگەر وى بقىت ئەم مەرۆشقى ب گونەها كېيم دگرت، قىيىجا ھشىيار بە هشىيار).^(۱)

ئەقە بۇ يا من دەقىيا ئىشارةتى بەھەمنى ژ بەر گۈنگىغا ۋى با بهتى يىن خەلەك گەلەك گازىندييى زى دكەن ژ پەقىا دلى، ونەمانا بەرەكەتى، وودسواسا شەيتانى، ئەوا ئەگەرا ھەميان بى ئىفلەحىا گونههانە، خودى مە زى بپارىزت، قىيىجا ھەچى خەلەتىيا ھەبت ژ منه، وئەز داخوازا لىبىرىنى ژ خودايى مەزن دكەم.

وحەمد بۇ وى خودايى بىت يىن ب قەنجىيا وى چاكى ب دويماھى دئىن.

---

(۱) صيد الخاطر لابن الجوزي، پ: ۱۳۲.

نافه‌روجک

با بهت	په
پیشگوتن	۳
پیشگوتنا نفیسمری	۷
دهسپیکا گونه‌هی	۱۲
ناقبرا ئیکى ئەگەرین گونه‌هی	۱۶
ناقبرا دووئ کارتىكىرنا گونه‌هی د مللەتىن بۆرین دا	۱۸
ناقبرا سېيى كارتىكىرنا گونه‌هی د ئوممەتا موحة‌ممەدى دا	۲۸
ناقبرا چارى هندەك كارىن خەطەر يېن ھزر ژى نەئىتەكىن يېن بى ئىفەحىا وان يا مەزن وھاتنا وان يا ب لەز	۳۴
ناقبرا پىنجى شوبۇوارىن گونه‌هی ل سەر عەبدى	۴۶
ناقبرا شەشى تۆبە و شهرتىن وى	۵۰
ناقبرا حەفتى گونەھەزىبىر	۵۸
ناقبرا ھەشتى عقووبەيا گونه‌هی هەر دى ئىت ئەگەر خۆ پشتى دەدەكى ژى بت	۶۴
ناقبرا نەھى چاوا دى ژ بى ئىفلەحىا گونەھان رېزگار بىن؟	۶۸
ناقبرا دەھى هندەك گونەھىيىن پىتىشى مرۆڭ خۆ ژى بەدەتە پاش يېن نەھى ژى ھاتىيەكىن	۷۲
دويماهى	۸۷